

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА**

**Факультет психології та спеціальної освіти
Кафедра психологія особистості та соціальних практик**

Світлана КАЛІЩУК, Олеся СТОЛЯРЧУК, Тетяна ЦЮМАН

**МЕТОДИЧНИЙ АЛГОРИТМ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності С4 Психологія
освітня програма 2.С4.00.02 ЕКСТРЕМАЛЬНА ТА КРИЗОВА
ПСИХОЛОГІЯ
освітня програма 2.С4.00.03 СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ**

КИЇВ – 2026

УДК 001.89:316.6 (079.2)

ББК 88.5я73

Рекомендовано кафедрою психології особистості та соціальних практик (протокол № 4 від 01.10 2026 року) і Вченою радою Факультету психології та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (протокол №3 від 21 жовтня 2026 року).

Каліщук С.М., Столярчук О.А., Цюман Т.П. (2026). *Методичний алгоритм та рекомендації до виконання і захисту кваліфікаційної магістерської роботи для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія (освітня програма 2.С4.00.02 Екстремальна та кризова психологія, освітня програма 2.С4.00.03 Сімейна психологія)*. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 68 с.

У методичних рекомендаціях викладено основні вимоги до написання кваліфікаційної роботи другого (магістерського) освітнього рівня. Зміст методичного алгоритму розкриває специфіку підготовки кваліфікаційної магістерської роботи у формі навчально-професійного проєкту. Висвітлено питання методології, процедури та організації дослідження, описано етапи виконання студентами науково-дослідної роботи, подаються приклади оформлення основних структурних елементів роботи, зразки оформлення ілюстративного матеріалу, таблиць, списку використаних джерел, наводяться вимоги до захисту кваліфікаційної роботи та критерії її оцінювання. Запропоновано методику написання та оформлення кваліфікаційних робіт у відповідності до Державних стандартів України оформлення результатів досліджень. Здійснення кваліфікаційного магістерського дослідження є важливим елементом професійного становлення майбутнього психолога та джерелом самостійного осмислення значущості його проєктного мислення у практичному полі психологічної науки.

Навчальне видання призначене для студентів закладів вищої освіти (спеціальність С4 Психологія) на допомогу у виконанні магістерських кваліфікаційних робіт.

Рецензент В.П. Кутішенко

Відповідальний за випуск Т.П. Цюман

© С.М. Каліщук, 2026

© О.А. Столярчук, 2026

© Т.П. Цюман, 2026

© Київський столичний університет імені
Бориса Грінченка

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	9
1.1. Методична послідовність 18 кроків опрацювання науково-прикладного проєкту	9
1.2. Формулювання наукової проблеми/ідеї та визначення теми дослідження	10
1.3. Дослідницький етап	12
1.3.1. Вивчення наукових літературних джерел	12
1.3.2. Розробка програми дослідження	13
1.3.3. Специфіка проєктної діяльності	15
1.4. Експертний етап	16
1.4.1. Дотримання принципів академічної доброчесності	16
1.4.2. Рецензії (зовнішня та внутрішня) і Відгук на кваліфікаційну роботу	17
1.5. Заключний етап	18
1.5.1. Порядок захисту кваліфікаційної роботи	18
1.5.2. Критерії оцінювання	21
1.5.3. Календарна хронологія виконання кваліфікаційної роботи	24
2. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА БУДОВА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	28
2.1. Структура кваліфікаційної роботи	28
2.2. ЗМІСТ	29
2.3. АНОТАЦІЯ	29
2.4. ВСТУП магістерської роботи	30
2.5. РОЗДІЛ 1 магістерської роботи	39
2.6. РОЗДІЛ 2 магістерської роботи	42
2.7. РОЗДІЛ 3 магістерської роботи	45
2.8. ВИСНОВКИ магістерської роботи	45
3. ВИМОГИ І ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	47
3.1. Нормативні вимоги до оформлення рукопису	47
3.2. Вимоги до оформлення таблиць і рисунків	51
3.3. Вимоги до оформлення СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	56
ДОДАТКИ – Шаблони і Зразки (Титульний аркуш, АНОТАЦІЯ, ЗМІСТ, ВСТУП, Рецензії, Відгук наукового керівника,	

наукові мовні кліше)

57

ПЕРЕДМОВА

Для забезпечення права громадян України на вибір освіти, а також з метою створення умов для гнучкого реагування вищої школи на запити суспільства в умовах ринкової економіки та гуманізації освітньої системи у відповідності до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») і нормативно-правових актів України введена багатоступенева система вищої та післядипломної професійної освіти. Її *концептуальною основою є безперервність та спадкоємність процесу освіти*, що відкриває нові можливості підвищення професіоналізму здобувачів вищої освіти у різних галузях науки і техніки.

Кваліфікаційне дослідження здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти є основною науково-практичною роботою, виконання якої забезпечує систематизацію знань про науково-теоретичні основи прикладної – **екстремальної, кризової та сімейної психології**, про напрямки їх емпіричного та прикладного розвитку і практичного застосування. Саме тому проведене емпіричне дослідження та рукопис кваліфікаційної роботи є обов'язковою умовою здобуття студентами другого (магістерського) освітнього рівня освіти.

Кваліфікаційна робота здобувача за спеціальністю С4 Психологія освітньо-професійних програм **Екстремальна та кризова психологія та Сімейна психологія** на Факультеті психології та спеціальної освіти випускової кафедри психології особистості та соціальних практик здійснюється у формі **навчально-професійного проєкту** з практико-орієнтованим результатом, спрямованим на вирішення науково-прикладних психологічних проблем у різних сферах суспільної діяльності. Розроблений магістрантами **прикладний проєкт обґрунтовується, перевіряється і спрямовується на впровадження в практику**.

Отже, кваліфікаційна магістерська робота має на меті інтегрувати отримані в процесі навчання знання, вміння, навички з практичною їх реалізацією, сприяючи формуванню професійної компетентності здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Тематика магістерського проєкту обирається із запропонованого і затвердженого кафедрою Списку орієнтовних тем та розробляється з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності здобувачів, кола їхніх фахово орієнтованих інтересів та відповідає предмету вивчення **екстремальної, кризової психології та сімейної психології** (відповідно до освітньо-професійної програми).

Метою виконання магістерського проєкту є проведення студентом науково-дослідницької роботи, збагачення умінь організації самостійних пошукових прикладних досліджень та формування професійних компетентностей з надання психологічної допомоги за екстремальними,

кризовими та сімейними запитами, створення програми (*схеми, методики, технології, інтерактивної карти, тренінгу, сайту, чату, брошури, гри тощо*) прикладного психологічного впливу на клієнта або групу.

Підготовка кваліфікаційного магістерського дослідження у формі навчально-професійного проєкту передбачає:

- поглиблення ключових загальних і професійних компетентностей;
- розвиток навичок аналітичного та проєктного мислення, креативності та комунікації;
- активізація готовності та покращення адаптації до майбутньої фахової діяльності;
- налагодження зв'язків з професійною спільнотою.

Відповідно до Освітньо-професійної програми 2.С4.00.02 **Екстремальна та кризова психологія** за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія, підготовка та захист здобувачами кваліфікаційної магістерської роботи забезпечує формування таких **загальних та фахових (спеціальних) компетентностей**:

- **ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 - **ЗК2.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
 - **ЗК3.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 - **ЗК8.** Здатність розробляти та управляти проєктами.
 - **ЗК10.** Здатність спілкуватися іноземною мовою.
 - **СК1.** Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.
 - **СК2.** Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.
 - **СК3.** Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
 - **СК10.** Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
 - **Ску13.** Здатність розробляти та застосовувати превентивні та корекційні програми збереження психологічного здоров'я людини (в тому числі в умовах війни).
 - **Ску15.** Здатність активізувати життєві ресурси особистості для її ефективного функціонування в екстремальних і кризових ситуаціях (в тому числі в умовах війни).
- Та забезпечує формування та реалізацію таких **результатів навчання**:
- **РН1.** Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
 - **РН2.** Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних і надійних методів.
 - **РН3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
 - **РН5.** Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
 - **РН7.** Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
 - **РН10.** Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
 - **Рну12.** Інтегрувати іноземну мову в створення новітніх моделей та алгоритмів, які можуть бути однозначно й аргументовано використані в теоретичній та практичній психології.

· **Рну13.** Диференціювати типи екстремальних ситуацій і форми поведінки людей в цих ситуаціях, прогнозувати можливі наслідки впливу певних екстремальних чинників на людину (в тому числі в умовах війни).

· **Рну15.** Сприяти ефективному застосуванню особистісних ресурсів та оптимізації поведінки фахівців у складних і екстремальних професійних ситуаціях.

· **Рну16.** Надавати кваліфіковану психологічну допомогу особистості у кризовому стані для активізації ресурсів її життєстійкості (в тому числі в умовах війни).

Відповідно до Освітньо-професійної програми 2.С4.00.03 **Сімейна психологія** за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія, підготовка та захист здобувачами кваліфікаційної магістерської роботи забезпечує формування таких **загальних та фахових (спеціальних) компетентностей**:

- **ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК2.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- **ЗК3.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- **ЗК4.** Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- **ЗК6.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- **ЗК8.** Здатність розробляти та управляти проєктами.
- **СК1.** Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.
- **СК2.** Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.
- **СК3.** Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- **СК7.** Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- **СК8.** Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
- **СК10.** Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
- **Ску11.** Здатність визначати вид психологічної допомоги: психоедукація, консультування, психокорекція, психотерапія, тренінги в залежності від заявленого запиту і психологічного завдання (в тому числі в умовах війни).
- **Ску13.** Здатність розробляти та застосовувати превентивні та корекційні програми опанування нормативними і ненормативними сімейними кризами.
- **Ску14.** Здатність до рефлексії власної особистісної (родинної) історії і її впливу на фахову діяльність.

Та забезпечує формування та реалізацію таких **результатів навчання**:

- **РН1.** Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- **РН2.** Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних і надійних методів.
- **РН3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
- **РН4.** Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- **РН5.** Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- **РН6.** Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- **РН7.** Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

- **РН10.** Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
- **РН11.** Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.
- **Рну12.** Інтегрувати іноземну мову в створення новітніх моделей та алгоритмів, які можуть бути однозначно й аргументовано використані в теоретичній та практичній психології.

ВАЖЛИВО

Робота над магістерським проектом **починається** із зустрічі з призначеним **науковим керівником**.

Регулярне спілкування з науковим керівником потрібне для:

- роз'яснення окремих складних питань на різних етапах виконання магістерського проекту
- практичної допомоги при виборі теми, аналізі наукової проблеми, напрацювання перспективного плану її виконання та, як результат, її складання ЗМІСТУ кваліфікаційної роботи
- консультації з підбору наукових літературних джерел і методичних матеріалів, необхідних для опрацювання обраної наукової проблеми
- визначення календарного графіку роботи над магістерською роботою
- встановлення терміну подання робочих матеріалів
- внутрішньої експертизи (у системі здобувач – науковий керівник): аналіз недоліків і надання порад для їх усунення
- допомоги у виборі психодіагностичних методик і особливостей роботи з ними
- оцінки змісту виконаного магістерського проекту як частинами, так і в цілому, та отримання згоди на подання його на захист

Продуктивна **взаємодія з науковим керівником** передбачає:

- ретельну підготовку до зустрічі з ним
- інформування про хід виконання кваліфікаційної магістерської роботи
- повідомлення керівника про можливі відхилення від затвердженого графіка виконання магістерської роботи

Організація та контроль за процесом підготовки та захисту кваліфікаційних робіт покладається на **наукового керівника**. До обов'язків наукового керівника належать:

- перевірка виконання термінів календарного графіку роботи здобувача
- надання рекомендацій щодо літератури, методів і методик емпіричного дослідження, довідкових, статистичних матеріалів
- проведення систематичних консультацій за потребою здобувача
- оцінка змісту виконаної роботи як частинами, так і в цілому
- надання згоди:
 - 1) на попередній захист роботи студентом
 - 2) на подання здобувачем роботи на перевірку оригінальності (і використання штучного інтелекту (ШІ))
 - 3) на атестаційний захист.

Детермінанти успішного виконання кваліфікаційної роботи здобувачами:

- 1) самостійність студентів, їх мотиваційний, інформаційний, емоційно-вольовий та мисленнєвий потенціали;
- 2) консультативна допомога наукових керівників, які пропонують, а студенти творчо розв'язують проблему методологічного та методичного підходу до аналізу предмета дослідження;
- 3) усвідомлення студентами психології життєвої успіху, який має три процесуальні фази:
 - підготовчу (визначення мети, умов дослідницької діяльності, планування, підготовка умов діяльності та організація діяльності);
 - виконавчу (реальні операції, поточний контроль, усунення непередбачених перешкод);
 - підсумкову (оцінка остаточного результату, оцінка перебігу діяльності).

1. АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. МЕТОДИЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ 18 КРОКІВ ОПРАЦЮВАННЯ НАУКОВО-ПРИКЛАДНОГО ПРОЄКТУ

1. Вивчення *Методичних рекомендацій* до виконання кваліфікаційної роботи.
2. Визначення *теми і ключових понять* кваліфікаційного дослідження.
3. Складання *літературного огляду* теоретичних та практичних підходів до аналізу досліджуваного явища (від 50-ти наукових джерел).
4. Визначення **об'єкта, предмета, мети, завдань та гіпотези дослідження**
5. Складання **ЗМІСТУ** кваліфікаційної роботи.
6. Написання **АНОТАЦІЇ** кваліфікаційного проєкту для оприлюднення тематики магістерських кваліфікаційних досліджень здобувачів університету.
7. Розкриття в **РОЗДІЛІ 1** інформаційно-смыслового компоненту дослідження, а саме: визначення сутності досліджуваного феномена, розкриття його місця в системі психологічного знання – **об'єкт** дослідження (**Підрозділ 1.1.**), виконання аналізу основних елементів його структури, систематизація основних типів, видів – **предмет** дослідження (**Підрозділ 1.2.**), опис і обґрунтування допоміжних змінних дослідження та специфіки **обраної вибірки** досліджуваних (**Підрозділ 1.3.**).
8. Складання **Висновків до розділу 1.**
9. Написання **ВСТУПУ** кваліфікаційної роботи з описом всіх його складових елементів.
10. Викладення у **РОЗДІЛІ 2** діагностичної процедури дослідження, а саме: методологічного обґрунтування психодіагностичної процедури, а також опис методик діагностики (**Підрозділ 2.1.**).
11. Опис та інтерпретація отриманих діагностичних даних на констатувальному етапі дослідження: загальна оцінка ефективності вимірів; опис результатів – перерахування всіх отриманих показників; загальні кількісні характеристики; послідовне здійснення дослідницьких завдань; опис кожної таблиці й діаграми (**Підрозділ 2.2.**).
12. Складання **Висновків до розділу 2.**
13. Викладення у **РОЗДІЛІ 3** прикладного аспекту (прикладного проєкту) кваліфікаційного дослідження, а саме обрання та обґрунтування **схеми, методики, групової технології, інтерактивної карти, тренінгу, сайту, чату, психокорекційної програми, інтерактивної гри, буклету тощо**, які реалізуються на розвивальному (формулюючому) етапі дослідження (**Підрозділ 3.1.**)
14. Перевірка ефективності (результативності) проведеного формульовального впливу (**Підрозділ 3.2.**).

15. Складання **Висновків до розділу 3.**
16. Складання **ВИСНОВКІВ** роботи.
17. Оформлення **СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКІВ** та **Титульного аркушу** кваліфікаційної роботи.
18. Написання **Тез або Наукової Статті** відповідно до проведеного дослідження.

1.2. ФОРМУЛЮВАННЯ НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМИ/ІДЕЇ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Обрання теми кваліфікаційної роботи здійснюється у відповідності з тематикою, яка розробляється кафедрою психології особистості та соціальних практик та змісту **освітніх програм Екстремальна та кризова психологія і Сімейна психологія**. Тематика кваліфікаційних робіт щорічно коригується з урахуванням накопиченого кафедрою досвіду. Для вибору теми кваліфікаційної роботи кафедрою пропонуються окремо для здобувачів освітніх програм **Екстремальна та кризова психологія і Сімейна психологія** **Списки орієнтовних тем** (переглянути можна [тут](#)).

Крім того, при виборі теми враховуються дослідницько-прикладні інтереси здобувача та їх відповідність актуальним запитам сучасної психологічної практики. Здобувач може самостійно сформулювати та уточнити разом з науковим керівником тему, що відповідає проблематиці **екстремальної, кризової чи сімейної психології** (відповідно до освітньо-професійної програми).

Починаючи роботу над вибраною темою дослідження студент повинен спланувати та розподілити свій час і взятися за її виконання паралельно з навчальними заняттями.

Тема кваліфікаційної роботи повинна складатися з термінології наукового характеру – з категорійного апарату психології відповідно до освітніх програм **Екстремальної та кризової психології або Сімейної психології** і безпосередньо відбивати сутність дослідження певної науково-прикладної проблеми.

Вибір, формулювання та обґрунтування теми дослідження є відповідальним етапом у процесі підготовки та написання кваліфікаційної роботи. Тема має бути **конкретною, стосуватися окремих психологічних проблем певного напрямку екстремальної, кризової або сімейної психології, базуватися на емпіричному (експериментальному) дослідженні**.

Під час обрання *теми* основними *критеріями* виступають:

- наукова та соціальна актуальність
- перспективність
- наявність теоретичної бази
- можливість виконання діагностичного етапу на емпіричній базі відповідного профілю
- отримання соціального ефекту від впровадження результатів (прикладного проєкту) дослідження.

У формулюванні теми кваліфікаційної роботи мають бути зазначені прогнозовані **залежна та незалежна змінні** дослідження.

Незалежна змінна обирається здобувачем з метою перевірки гіпотези. Це така змінна, значення якої не залежать від інших змінних. В дослідженні її окреслюють так, щоб простежити її вплив на залежну змінну. **Залежна змінна** – обирається дослідником для того, щоб зафіксувати ефект впливу через розроблений дослідницький проєкт.

Приклади формулювання теми дослідження:

1. Особливості переживання кризи корекції життєвих планів (**залежна змінна**) в умовах воєнного стану (**незалежна змінна**).
2. Соціально-психологічна адаптація (**залежна змінна**) військовослужбовців із бойовим досвідом до цивільного середовища (**незалежна змінна**).

Назва теми кваліфікаційної роботи *не може* перевищувати **одинадцять слів** (без врахування часток чи прийменників).

Формулюючи тему, слід *уникати* таких варіантів як «Аспекти ...», «Проблеми ...», «Аналіз ...», «...з метою...», «Дослідження ...», «Психологічні особливості...» та назв підприємств і регіонів на базі яких виконується дослідження.

ВАЖЛИВО

При формулюванні теми врахуйте такі ознаки:

- соціальна актуальність теми
- практичне значення
- наявні й успішно апробовані психологічні, соціально-психологічні практики вирішення обраної наукової проблеми
- прогноз технологічної інновації прикладного проєкту

Прикладний проєкт передбачає пошук шляхів реалізації суспільно важливого завдання, тому тема має бути сформульована на підставі актуальних і конкретних суспільних потреб та визначати соціальний ефект впровадження

1.3. ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ЕТАП

1.3.1. Вивчення наукових літературних джерел. Кваліфікаційна робота починається з огляду бібліографічних джерел відповідних до теми дослідження.

Ознайомлення з опублікованими **науковими працями** дає змогу цілеспрямовано шукати інформацію за обраною темою та оперативно і доцільно відбирати **теоретичний матеріал та практичні засоби дослідження**. До необхідної для опрацювання літератури належать:

- **монографії;**
- **збірники наукових праць;**
- **статті у наукових періодичних виданнях;**
- **дисертації**
- **навчальні посібники**
- **словники;**
- **енциклопедії**

Перелік літератури формується студентом самостійно та узгоджується з науковим керівником.

Важливою умовою є заборона на використання російськомовних джерел та посилань на наукові роботи російських дослідників.

Науковий огляд інформаційних джерел доцільно здійснювати у такій послідовності:

- 1) ознайомитися з визначеннями **основних понять**, що відносяться до обраної теми, використовуючи словники, навчальні посібники та енциклопедії;
- 2) **ураховувати всі посилання** на найбільш відомі роботи українських і закордонних вчених в даній області, зробивших основний внесок у дослідження теми;
- 3) **скласти бібліографію за темою** дослідження і ознайомитися з вибраними роботами;
- 4) ознайомитися з **довідковими та бібліографічними виданнями** за обраною темою.

Серед бібліографічних джерел особливе місце належить **науковим статтям, які найбільше насичені емпіричними фактами, висновками, порівняннями та доведенням**. Статистичні дані, наведені у статтях, можуть бути засадою для власної аналітичної роботи студента.

1.3.2. Розробка програми дослідження

Програма дослідження відображає послідовність і зміст етапів проведення кваліфікаційного дослідження, які складаються з таких кроків:

- 1) визначення **змінних** дослідження;
- 2) визначення **стратегії** дослідження;
- 3) план **формування вибірки**;
- 4) обґрунтування **психодіагностичних** методик;
- 5) проведення **діагностики**;
- 6) **обробку та аналіз результатів** діагностики;
- 7) створення і обґрунтування **методів впливу (прикладний проєкт)** відповідно до предмета, мети, гіпотези дослідження;
- 8) **мовностилістичне оформлення** рукопису кваліфікаційної роботи.

На етапі визначення **змінних** обирається оптимальний набір реєстрованих змінних, визначаються засоби зменшення впливу неконтрольованих змінних та елімінація впливу зовнішніх змінних на залежну.

Для досягнення критерію внутрішньої (зумовлення залежної змінної експериментальним впливом) та зовнішньої (можливість узагальнення висновків) валідності дослідження визначається певна стратегія дослідження:

- **зіставлення;**
- **пояснювальна;**
- **формувальна.**

Надалі обґрунтовується сукупність **методів і прийомів діагностичного** дослідження, обробки та інтерпретації даних.

Найбільш доцільними для складання дослідницької програми кваліфікаційної роботи виступає стратегія зіставлення та пояснювальна стратегія.

Вказані дослідницькі стратегії передбачають порівняльний аналіз даних. На стадії планування порівняльного аналізу необхідно визначити види обробки даних. Порівняння виступає універсальним методом, наріжним каменем наукового аналізу. Порівняння можна проводити такими способами:

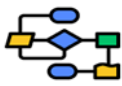
- зіставляти дві соціальні групи – вони можуть бути розглянуті як полярні (високий – низький стаж роботи, високий – низький когнітивний контроль);
- порівняння роблять виходячи з існуючих стандартизованих норм, установлених по більше широкій вибірці (високий – середній – низький рівень працездатності);
- одна частина вибірки – експериментальна, інша – контрольна.

На етапі формування вибірки – необхідно враховувати вимоги:

- репрезентативності, що дозволяє поширити висновки дослідження на більш широкую популяцію;
- адекватності, числові характеристики повинні забезпечити передбачуваний рівень вірогідності результатів.

На етапі вибору методів (засобів виконання роботи з фактами і концепціями, принципів і засобів збору, обробки й аналізу даних і принципів впливу на об'єкт) і методик (форм реалізації методу, сукупності прийомів і операцій досягнення певної мети) доцільно керуватися принципами необхідності та додатковості.

На етапі проведення констатувальної діагностики треба дотримуватися наступних кроків:

- 1) підготовка – розробка інструкції, налагодження діагностичної процедури, підготовка стимульних матеріалів та устаткування, контроль ставлення досліджуваних до обстеження;
- 2) інструктування досліджуваних;
- 3) здійснення процедури діагностики;
- 4) складання протоколу дослідження певної вибірки;
- 5) фактуальний опис – подання сукупності наукових фактів, описане в термінах і категоріях наукової теорії, у рамках якої проводиться дослідження. Це опис параметрів вибірки й умов збору даних.

Наступний етап включає обробку та аналіз результатів дослідження, формулювання висновків, складання корекційних, розвивальних програм а- створення прикладного проекту.

Методами обробки результатів виступають:

1. Первинна обробка даних – складання таблиць, ранжирування, перевірка даних;
2. Математико-статистична обробка – розрахунок математичного очікування, стандартного відхилення, визначення вірогідності розбіжностей та зв'язку між досліджуваними ознаками, оцінка вірогідності.

Етапи опису діагностики досліджуваної ознаки:

- 1) загальна оцінка ефективності вимірів;
- 2) опис результатів;
- 3) загальні кількісні характеристики;
- 4) опис кожної таблиці та діаграми.

Універсальний прийом цього етапу роботи – порівняння – центральний процес всієї науково-дослідної роботи. У будь-якому масиві даних можна виділити частини, назвати й обґрунтувати критерії поділу, знайти якісні та кількісні розбіжності в цих частинах, описати, оцінити виразність і знайти їм пояснення.

Методи наочного подання результатів – діаграми, сполучені діаграми, секторні діаграми, гістограми, графіки.

Останній етап – **мовностилістичне оформлення** кваліфікаційної роботи, який відображає основний зміст всіх складових частин кваліфікаційної роботи і підготовка до захисту.

У письмовій науковій мові є певні правила і специфіка викладання матеріалу – логічна послідовність, та зосередженість на змісті, без емоційних компонентів. Стиль викладення матеріалу повинен бути формально-логічний від третьої особи, або за допомогою неозначено-особових речень.

Наприклад, «було встановлено», «як вже було зауважено вище», «звернемо увагу на те, що ...», «окремо потрібно наголосити на тому, що ...», «наступним кроком буде розгляд (обговорення) такого аспекту проблеми».

Речення повинні бути короткими і взаємозв'язаними. Текст повинен відповідати таким вимогам, як точність, доступність та стислість.

1.3.3. Специфіка проєктної діяльності

Метод спільної в системі «здобувач-науковий керівник» дослідно-проєктної діяльності є інтегральною творчою діяльністю і умовою розвитку пізнавально-перетворюючого ставлення здобувача до світу та здатності до співпраці. Дослідно-проєктна діяльність вимагає від здобувача цілеспрямованого включення у навчальний процес самостійної та сумісної взаємодії на засаді **цільового спрямування, прогнозування, рефлексії та ціннісно-рольового збагачення**. Дослідно-проєктна організація навчання наповнює пізнавальну діяльність майбутнього психолога сенсом, створює можливості для ціннісного ставлення до рольового виконання професійної діяльності.

Це передбачає організацію роботи над науково-прикладним проєктом, що поєднує науковий пошук з реальними дослідними та практичними функціями при виконанні завдань створення психологічного впливу із застосуванням різноваріативних підходів, що будуть обґрунтовані і змістово представлені у 3-ому розділі рукопису кваліфікаційної магістерської роботи:

- **програми психокорекції,**
- **схеми консультування,**
- **програми психопрофілактики,**
- **тренінги,**
- **сайти,**
- **відео-матеріали,**
- **брошури,**
- **буклети,**
- **інтерактивні ігри,**

- психотехнології,
- психотехнічні семінари тощо.

1.4. ЕКСПЕРТНИЙ ЕТАП

1.4.1. Дотримання принципів академічної доброчесності

Оцінювання кваліфікаційної роботи здійснюється за умови проходження перевірки на плагіат системою **StrikePlagiarism**, тобто, за умови встановленої відсутності запозичення письмового тексту інших авторів без вказання їх авторства. Якщо в кваліфікаційній роботі виявлено запозичення тексту іншого автора, робота відправляється на доопрацювання. Повторна перевірка на плагіат відбувається за окремою процедурою. Відсутність плагіату та прилюдний захист кваліфікаційної роботи є обов'язковими умовами її оцінювання.

Особливої значущості набуває використання ШІ при підготовці та виконанні курсової роботи, а також дотримання принципів академічної доброчесності в епоху ChatGPT. Основні етичні аспекти використання ШІ у ЗВО викладено у [Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти \(29 квітня 2025 р\)](#) та [Політика використання штучного інтелекту в київському столичному університеті імені бориса грінченка \(2025 р.\)](#). Окрім того, при перевірці кваліфікаційної роботи у системі StrikePlagiarism передбачено ретельний пошук контенту ШІ. Модуль пошуку контенту ШІ допомагає виявити використання ШІ для написання тексту рукопису.

Якщо звіт про перевірку показав високу імовірність використання ШІ, насамперед необхідно уточнити для яких саме задач було використано ШІ і які запити (пропти) здобувач йому задавав. Для цього здобувач може надати скріншоти їхнього листування з ШІ і розмістити їх. У додатках до кваліфікаційної роботи. Потім про цю співпрацю із ШІ обов'язково необхідно зазначити у вступі до магістерського дослідження чи спеціально визначеному блоці. Використання ШІ допускається лише під час редагування та мовної допомоги, і то за умови повного контролю над змістом тексту.

Головна умова – матеріали, створені шляхом повного або часткового автоматичного генерування наукових текстів без контролю та суттєвого доопрацювання з боку автора не приймаються в якості наукового рукопису – ШІ не може бути вказаний як співавтор рукопису. Якщо здобувач хоча б частини тексту згенерував за допомогою ШІ, без суттєвого доопрацювання, то

така робота буде відправлена на доопрацювання.

Примітка щодо використання цифрових інструментів:

1. Платформа Consensus застосовується для пошуку й навігації в літературних джерелах (з подальшою верифікацією джерел автором).
2. Системи штучного інтелекту (ChatGPT (OpenAI) / Claude (Anthropic)/ Gemini (Google) використовуються як допоміжний інструмент редакторського супроводу для структурування та стилістичного коригування тексту.

Отже, постановка проблеми, проведення дослідження, інтерпретація його результатів і формулювання висновків здійснюються виключно автором роботи.

ВАЖЛИВО

Для завантаження роботи у систему необхідно чітко дотримуватися інструкцій, які отримаєте на корпоративну пошту за кілька днів до початку термінів перевірки робіт.

ПОПЕРЕДНЬО можна скористатися безкоштовними сервісами для перевірки роботи на антиплагіат:

Plagtracker

<https://www.plagtracker.com/>

Plagscan

<https://www.plagscan.com/>

Plagiarism Detector

<https://plagiarismdetector.net/>

Duplichecker

<https://www.duplichecker.com/>

Plagiarisma

<https://plagiarisma.net/>

Plagium

<https://www.plagium.com/>

Це жодним чином не виключає подальшої остаточної перевірки у системи Strikeplagiarism.com, яким послуговується наш університет

1.4.2. Рецензії (зовнішня, внутрішня) і Відгук на кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна магістерська робота (її рукопис) подається на **внутрішню та зовнішню експертизу** з метою отримання **двох**: внутрішньої і зовнішньої Рецензій.

Внутрішнім експертом постає викладач кафедри психології особистості та соціальних практик (або кафедри практичної психології), який, ретельно ознайомившись із Вашою кваліфікаційною роботою, пише внутрішню рецензію.

В якості **Зовнішнього експерта** залучаються:

- керівники установи, закладу, організації, де відбувалось пілотування створеного проєкту;
- або науковці-викладачі інших університетів України, в яких відбувається підготовка психологів другого (магістерського) рівня освіти.

ВАЖЛИВО!

Зовнішня Рецензія, яку Ви отримаєте, має бути додана до кваліфікаційної магістерської роботи окремим аркушем і вставлена у текст рукопису кваліфікації роботи в підшитому до роботи файлі. **Зовнішня рецензія** є офіційним документом, який засвідчує достовірність Вашої роботи, а тому він має містити підпис офіційної особи, печатку організації та вихідні дані

Значно посилить експертизу запропонованого науково-прикладного проєкту наявність у **Тез**, опублікованих у наукових та науково-практичних конференціях або **Статей у фахових наукових виданнях**, де викладені результати теоретичного аналізу обраної теми і/чи аналітичні дані емпіричного дослідження і/чи опис апробації прикладного результату

Шаблон складання Внутрішньої і Зовнішньої Рецензії надано у **Додатку Д**

Відгук на рукопис кваліфікаційної роботи готує науковий керівник кваліфікаційної роботи, в якому надається інформація про самостійність, послідовність і результативність вирішення здобувачем науково-прикладної проблеми відповідно до мети, завдань і предмету дослідження.

Шаблон складання Відгуку надано у **Додатку Е**

1.5. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП

1.5.1. Порядок захисту кваліфікаційної роботи

Попередній захист кваліфікаційної магістерської роботи відбувається на **випусковій кафедрі психології особистості та соціальних практик**, згідно з затвердженням Факультетом психології та спеціальної освіти календарним планом у встановлений кафедрою термін.

Попередній захист відбувається у присутності студентів та комісії з числа викладачів кафедри психології особистості та соціальних практик. На попередньому захисті також можуть бути присутні представники адміністрації факультету й Університету. Члени комісії можуть ставити

студенту запитання з метою визначення рівня його професійної підготовки, самостійності виконаної роботи та психологічної ерудиції в цілому.

Виступ магістранта на попередньому захисті є **обов'язковою** процедурою, результати якої фіксуються у протоколі засідання кафедри психології особистості та соціальних практик і є умовою допуску до захисту магістерського дослідження під час державної атестації.

ВАЖЛИВО

До попереднього захисту (за 1,5 місяця до захисту) необхідно ретельно готуватись. **Ознайомтеся з базовими аспектами підготовки:**

- на виступ необхідно підготувати та заздалегідь узгодити з науковим керівником презентацію. *Зразок презентації для попереднього захисту – [тут](#)*
- після завершення виступу доцільно залишити функцію демонстрації екрану: у комісії можуть виникнути уточнюючі запитання чи побажання
- якщо у комісії не виникло запитань і/чи рекомендацій, варто вимкнути демонстрацію презентації і можна покинути аудиторію чи залишитися послухати виступи одногрупників
- доповідь складати у безособовому стилі, уникати вживання у виступі займенника «Я» або замінивши його займенником «Ми» (йдеться про Вас як здобувача, наукового керівника та цілої когорти вчених, на яких є посилення у роботі)
- при стислому розкритті змісту теоретичного розділу та поясненні визначень базових наукових категорій теми необхідно обов'язково вказувати авторів визначення, ідеї, концепції
- пам'ятати, що відповідно до корпоративної політики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка використання у роботі [російськомовного культурного продукту](#) є неприйнятним

ВАЖЛИВО

До захисту перед Атестаційною комісією **НЕ ДОПУСКАЄТЬСЯ** кваліфікаційна магістерська робота, якщо вона:

- не відповідає вимогам, означеним у цьому методичному алгоритмі;
- виконана на тему, яка своєчасно чи взагалі не була затверджена кафедрою психології особистості та соціальних практик;
- виконана не самостійно, про що свідчить результат перевірки на антиплагіат;
- не пройшла перевірки на дотримання академічної доброчесності;
- містить зміст, який не розкриває затвердженої теми;
- недбало оформлена: містить орфографічні, синтаксичні помилки;
- не має відгуку наукового керівника;
- не має внутрішньої або/і зовнішньої рецензії;
- не подана у термін, встановлений рішенням кафедри психології особистості та соціальних практик

За 1 місяць до визначеного терміну захисту роботи треба підготувати текст роботи, текст доповіді на захисті та презентацію, і надати на кафедру паперовий варіант - переплетений текст (рукопис) кваліфікаційної

роботи.

ВАЖЛИВО

У тверду палітурку рукопису додайте **чотири** порожніх файли, які Вам переплетуть разом із друкованими аркушами магістерської роботи. У ці файли Ви вкладете:

- 1) відгук наукового керівника
- 2) зовнішню рецензію
- 3) внутрішню рецензію
- 4) протокол із результатами перевірки на антиплагіат, підписаний науковим керівником

Крім того, необхідно надіслати на електронну адресу кафедри kposp.fpsrso@kubg.edu.ua:

- **електронний варіант рукопису** (для завантаження у Репозиторій університету;
- **Мануал психодіагностичних методик**, які складали психодіагностичну програму вашого дослідження.

За структурою **доповідь на захисті** кваліфікаційної роботи (тривалість якої 12-15 хвилин) можна умовно поділити на три частини.

Перша частина доповіді містить основні моменти вступу роботи, актуальність дослідження, формулювання мети та гіпотез. Тут же необхідно вказати методи, завдяки яким отримано фактичний матеріал роботи.

Друга частина доповіді - найбільша за обсягом - у послідовності, встановленій логікою проведеного дослідження, характеризує кожен розділ кваліфікаційної роботи. В ході виступу представляють **висновки теоретичного аналізу** роботи та **результатам емпіричного дослідження**, особливу увагу приділяють **засобам розвивального впливу (науково-прикладному проєкту)**, **кінцевим** результатам, **критичним** зіставленням та оцінкам.

Завершується доповідь **заключною частиною**, яка містить **основні рекомендації щодо практичного застосування** результатів дослідження.

ВАЖЛИВО

У доповіді та відповідях на запитання варто продемонструвати:

- логічність та аргументованість у викладі матеріалу;
- навички узагальнення та формулювання висновків;
- відстоювання власної авторської позиції;
- обґрунтованість інноваційних підходів до вирішення завдань дослідження у межах навчально-професійного проєкту.

Правилами публічного виступу є чіткість, лаконічність, граматична правильність висловлювань

Після обговорення підсумків захисту члени комісії ухвалюють рішення про оцінку кваліфікаційної роботи. За результатами публічного захисту кваліфікаційної магістерської роботи на засіданні Атестаційна комісія більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і кваліфікаційної магістерської роботи в цілому. Результати захисту оцінюються з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС). За результатами захисту кваліфікаційної магістерської роботи Атестаційна комісія вирішує питання про присвоєння випускнику відповідної кваліфікації і про видачу диплому державного зразка. Рішення комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи оголошується в той самий день.

Студенти, які одержали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету. Вони одержать відповідну довідку. До повторного захисту кваліфікаційна робота може бути прийнята через рік (упродовж перших трьох років після завершення навчання в університеті).

1.5.2. Критерії оцінювання

Основні критерії оцінювання кваліфікаційної роботи:

- 1) логіка постановки досліджуваної проблеми (актуальність теми, об'єкт, предмет, завдання дослідження, методи дослідження; постановка гіпотези;
- 2) структурність роботи (зміст, конструювання викладу матеріалу);
- 3) визначення сутності досліджуваного феномену, розкриття його місця в системі діяльності організації;
- 4) складання плану емпіричного дослідження та психодіагностичної програми;
- 5) реалізація психодіагностичної програми;
- 6) форма проведення розвивального (формувального) впливу на експериментальну підгрупу вибірки;
- 7) прикладне значення отриманих результатів;
- 8) рівень самостійності, осмисленого виконання;
- 9) додатки, які підтверджують результати дослідження (таблиці, графіки тощо);
- 10) повнота і якість оформлення переліку використаних джерел;
- 11) рівень виконання поставлених у роботі завдань;
- 12) відповідність вимогам зовнішнього оформлення роботи.

Відсутність плагіату та прилюдний захист кваліфікаційної є обов'язковими умовами її оцінювання.

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень проведення дослідження, оформлення і викладення досліджуваного матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень проведення дослідження, оформлення і викладення досліджуваного матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень проведення дослідження, оформлення і викладення досліджуваного матеріалу з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень проведення дослідження, оформлення і викладення досліджуваного матеріалу.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень проведення дослідження, оформлення і викладення досліджуваного матеріалу
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного захисту – незадовільний рівень проведення дослідження, оформлення і викладення досліджуваного матеріалу, з можливістю повторного захисту за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень проведення дослідження, оформлення і викладення досліджуваного матеріалу, що вимагає повторного проведення дослідження.

ВАЖЛИВО

Критерії оцінювання	Оцінка рівня виконання магістерської кваліфікаційної роботи		
	Відмінно (A)	Добре (B, C)	Задовільно (D, E)
Технічне оформлення роботи	Оформлення відповідає вимогам	Оформлення відповідає вимогам, однак є окремі помилки	Оформлення частково відповідає вимогам
Бібліографічний опис джерел	Бібліографічний опис джерел та ілюстрацій укладено згідно з - ДСТУ 2015 р. - стилем APA	Бібліографічний опис джерел та ілюстрацій укладено згідно з державним стандартом з окремими помилками	Недотримання основних вимог до бібліографічного опису джерел

Повнота обсягу виконання завдань дослідження	Завдання виконані у повному обсязі, без помилок	Завдання виконані у повному обсязі, але упушені окремі деталі	Завдання виконані не в повному обсязі, мають місце помилки
Чіткість та послідовність розкриття структурних компонентів роботи	Обґрунтованість позицій, отримані результати подаються у логічній послідовності	Логіка викладу присутня, однак не вистачає окремих ілюстрацій отриманих узагальнень, або ж їх обґрунтування	Відсутня чітка логіка викладу матеріалу, аргументація поверхнева
Творчий рівень роботи	Проект є творчим і самостійним дослідженням, наявний свій авторський шлях вирішення завдань	Робота носить дослідний, творчий характер, однак певні авторські позиції не до кінця обґрунтовані	Відсутнє оригінальне бачення вирішення проблеми, студент діє по заданій схемі
Обґрунтованість висновків і громадський ефект запровадження проекту	Висновки логічні, аргументовані, повні, вказують на виявлені закономірності. Результати роботи мають яскраво виражений суспільний ефект	Зроблено обґрунтовані висновки, але інновації носять локальний поліпшувальний характер	Висновки носять декларативний характер, суспільний ефект проекту незначний
Якість кінцевого продукту	Висока якість експертизи	Допущені окремі помилки при здійсненні експертизи	Експертна робота проведена формально
Успішність презентації роботи	Під час захисту студент показує високу компетентність, вільне володіння матеріалом, логічно будує виступ та успішно відповідає на запитання членів Атестаційної комісії	Під час захисту студент показує достатній рівень знань, добре оперує матеріалом, використовує наочні посібники, без особливого утруднення відповідає на поставлені запитання, однак	Під час захисту студент проявляє невпевненість, не дає повної аргументованої відповіді на поставлені запитання

		допускає незначні помилки	
--	--	---------------------------	--

Робота до захисту не допускається, якщо робота подана керівнику на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням термінів, встановлених регламентом; написана на тему, яка не була своєчасно затверджена вченою радою факультету; виконана не самостійно; структура не відповідає вимогам; зміст роботи не розкриває її теми; недбало оформлена, не пройшла перевірку на плагіат, відсутній відгук керівника.

Кваліфікаційна робота після захисту у визначеному порядку передається на зберігання на кафедру впродовж 5-ти років, потім передається на безстрокове зберігання в Архівний департамент університету

1.5.3. Календарна хронологія виконання кваліфікаційної роботи

Для успішного напрацювання на кожному етапі підготовки кваліфікаційної магістерської роботи рекомендовано дотримуватись календарного графіку підготовки роботи.

Графік також розміщений на сайті кафедри психології особистості та соціальних практик. Він оновлюється щорічно, проте завжди можна перевірити себе та врегулювати власне планування роботи [тут](#).

ВАЖЛИВО

ОБОВ'ЯЗКОВО варто врахувати, що моніторинг стану виконання магістерського дослідження на засіданні кафедри відбувається два рази на рік: у квітні та жовтні.

У таблиці нижче подано основні етапи та ключові роз'яснення щодо підготовки роботи.

ГРАФІК

підготовки кваліфікаційних магістерських робіт
ОП 2.С4.00.02 Екстремальна та кризова психологія
ОП 2.С4.00.03 Сімейна психологія

Етап	Термін виконання
------	------------------

Вибір теми та узгодження її з науковим керівником На цьому етапі важливо не лише обрати напрямок магістерського дослідження, а зрозуміти, як впродовж наступних кроків контактувати з цільовою групою дослідження. Чи буде можливість провести повноцінне психологічне дослідження, чи буде можливість провести апробацію власних практичних напрацювань.	жовтень
Затвердження тематики кваліфікаційних магістерських робіт на засіданні кафедри Бути готовими, що на засіданні кафедри можуть внести корективи до формулювання теми, а відтак самостійно слідкувати за результатами і моніторити сторінку кафедри на сайті факультету	жовтень-листопад
Затвердження тематики робіт на Вченій раді Факультету Це важливий елемент реалізації магістерського проєкту, оскільки документально підтверджує вибір теми та офіційно закріплює тандем «магістр-науковий керівник»	листопад
Участь магістрів у конференції «Перші кроки в науку» Перші кроки у науку – традиційний захід на Факультеті та спеціальної освіти, який проходить щороку у другій половині листопада. Його основна мета представити результати магістерських проєктів студентів 2-го курсу магістратури. Студентам 1-го курсу рекомендовано відвідувати цей захід задля унаочнення, розуміння та осмислення особливостей підготовки роботи, орієнтування у специфіці презентацій напрацювань. Звісно, не останню роль відіграє науково-практична атмосфера, яка панує на даному заході. Після конференції доцільно розпочинати активну роботу над власним магістерським проєктом. Важливо, щоб була розпочата робота над текстом вступу (обґрунтування актуальності, розлогий план, прогнозований проєкт).	листопад
Підготовка АНОТАЦІЇ та ЗМІСТУ магістерського дослідження З моменту затвердження теми доцільно здійснювати підготовчу роботи для створення письмового обґрунтування магістерського проєкту. Важливо пам'ятати, що успішність цього етапу значною мірою буде залежати від кількох моментів: активної взаємодії із науковим керівником, дотримання термінів підготовки обґрунтування та власної наполегливості.	грудень
Звітування магістрантами щодо напрацювань теоретичного розділу дослідження На цьому етапі здобувач надає науковому керівнику викладений теоретичний розділ магістерської роботи разом із вступною частиною відповідно до її змісту. Після перегляду напрацювань відповідно до настанов наукового керівника здобувач вносить необхідні зміни, виправлення та доопрацювання	лютий

Презентація магістрантами напрацювань теоретичного розділу та плану емпіричного дослідження Свої напрацювання магістранти демонструють під час засідання випускової кафедри. Такі презентації є важливим елементом підготовки роботи, оскільки спрямовані на те, щоб потренуватися із виступами та зрозуміти, що варто у теоретичній частині підсилити, яких помилок в майбутньому краще уникати. Окрема увага також зосереджена на емпіричному дослідженні. Важливо, щоб під час презентації теоретичного аналізу магістранти не оминули і майбутню емпіричну роботу із цільовою групою. Тож варто також підготувати розлогий план такої роботи та продемонструвати під час обговорення.	квітень
Обговорення емпіричного етапу дослідження На цьому етапі здобувач має представити науковому керівнику описаний діагностичний інструментарій, характеристику цільової групи, проаналізовані результати констатувального дослідження, окреслити прикладний результат магістерського проєкту.	червень
Попередній захист кваліфікаційних магістерських робіт на кафедрі Цей етап варто розглядати як підготовку до остаточного захисту кваліфікаційної магістерської роботи, який відбувається перед комісією з числа науково-педагогічних керівників випускової кафедри, представників роботодавців, адміністрації факультету. Мета попереднього захисту – отримати попередню оцінку роботи, виявити недоліки й отримати рекомендації для покращення перед остаточним захистом.	жовтень
Опрацювання рекомендацій, апробації, практичні експертизи Ця важлива частина завершення магістерського дослідження пов'язана із підготовкою документації. І тут в нагоді будуть шаблони документів, які представлені в цих методичних рекомендаціях. Особливу увагу варто звернути на: оформлення тексту роботи, її перевірка на граматичні/стилістичні помилки; ретельне оформлення списку джерел відповідно до ДСТУ 15 та АРА	жовтень
Презентація кваліфікаційних магістерських робіт у формі навчально-професійного проєкту на конференції «Перші кроки в науку» Для виступу із результатами магістерського проєкту на конференції можна скористатися презентацією, яка була підготовлена до попереднього захисту. При потребі відкоригувати її разом із науковим керівників.	листопад

Завантаження кваліфікаційних магістерських робіт в академічну антиплагіатну систему Strike Plagiarism для перевірки на плагіат Про процедуру та особливості проходження перевірки на плагіат здобувачам буде додатково повідомлено листом на корпоративну пошту. Необхідно чітко слідувати інструкції, щоб технічно перевірка була успішною. Варто пам'ятати, що перевірка на плагіат не відбувається миттєво, вона може зайняти певний час, тому в жодному разі не потрібно нехтувати термінами щодо перевірки.	листопад
Подача та реєстрація магістерських робіт на кафедрі Роздрукувати кваліфікаційну магістерську роботу, брошурувати її та зшити твердою обкладинкою разом із чотирма порожніми файлами, які розмістити наприкінці. У файли необхідно вставити: відгук наукового керівника, дві рецензії на роботу та протокол перевірки на плагіат із підписом наукового керівника. Обов'язково надати електронний варіант рукопису на кафедру і мануал психодіагностичних методик.	листопад
Захист кваліфікаційних магістерських робіт Цей етап є завершальним. Особливості його проходження подано у цих методичних рекомендаціях.	грудень

2. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА БУДОВА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Основними елементами кваліфікаційної роботи є:

- *титульний аркуш* (див. додаток А);
- *зміст* (приклад змісту див. у додатку Б)
- *анотація* (приклад анотації див. у додатку В);
- *перелік умовних позначень*;
- *вступ*;
- *розділ 1 - опис інформаційно-аналітичного розгляду проблеми*;
- *розділ 2 - опис діагностичного етапу дослідження*;
- *розділ 3 – опис розвивального етапу (обґрунтування і опис науково-прикладного проєкту) дослідження*;
- *висновки*;
- *список використаних джерел*;
- *додатки*.

Кожний структурний елемент починається з **нової сторінки**.

При написанні кваліфікаційних робіт слід звертати увагу на співвідношення обсягів першого, другого та третього розділів кваліфікаційної роботи. Теоретична частина (перший розділ) має бути не більш 20-30 % від загального обсягу основної частини роботи.

Теоретична частина (**РОЗДІЛ 1**) має бути не більш 12-15 аркушів (включаючи висновки до розділу на 1-1,5 аркушах)

Емпірична частина (**РОЗДІЛ 2**) – 12-15 аркушів (включаючи висновки до розділу на 1-1,5 аркушах).

Прикладна частина (**РОЗДІЛ 3**) – має бути 10-12 аркушів (включаючи висновки до розділу на 1-1,5 аркушах).

Анотація – 1,5-2 аркуша.

Вступ – 3-4 аркуша.

Висновки – 2-3 аркуша.

Кожний *структурний елемент* починається з нової сторінки, назва пишеться великими літерами і виділяється жирним шрифтом.

2.2. ЗМІСТ

Для цілеспрямованої та послідовної роботи над магістерським проєктом доречним є розроблення плану, втіленням якого є виклад ЗМІСТУ. Зміст містить перелік всіх етапів роботи з вказаними сторінками у рукописі. Зміст має обов'язково містити такі рубрики: анотація, вступ, розділи та підрозділи до них з назвами, висновки до кожного розділу, висновки наприкінці роботи, список використаних джерел і додатки.

ЗМІСТ повинен містити назви структурних елементів із зазначенням нумерації та номери їх початкових сторінок.

Назви розділів 1, 2, 3 та основних елементів роботи: АНОТАЦІЯ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ у **ЗМІСТІ і у тексті рукопису:**

- пишуться з великої літери
- виділяються жирним шрифтом.

Назви розділів у змісті й тексті мають бути однаковими.

Зразок оформлення ЗМІСТУ знаходиться у Додатку Б

2.3. АНОТАЦІЯ

Для викладу та презентації у освітній і науковій спільноті обґрунтування обраної теми потрібно написати АНОТАЦІЮ кваліфікаційної магістерської роботи. Анотація призначена для опису короткої узагальненої характеристики роботи.

Обсяг анотації кваліфікаційної магістерської роботи – до 1-1,5 сторінки. Узгоджений науковим керівником і затверджений кафедрою психології особистості та соціальних практик текст анотації буде надрукований у щорічному електронному журналі «Наукові здобутки студентів Факультету психології та спеціальної освіти: ел. зб. наук. пр. студентів».

В україномовній та англomовній версії анотація має бути розміщена у рукописі Вашої магістерської роботи.

Вимоги до структури і змісту АНОТАЦІЇ:

1. ПІБ магістранта та ПІБ керівника, науковий ступінь, вчене звання

2. Назва роботи – великими літерами з рівнянням по центру, шрифт 12, літери великі.

3. Актуальність дослідження (загальне введення в проблему; посилання на дослідження, які були вже виконані; зазначення частини проблеми, яка потребує додаткового вивчення)

4. Мета дослідження

5. Завдання – не більше 3-4.

6. Шляхи реалізації мети та завдань

7. Ключові слова – 5-7

Обсяг анотації (тексту) – 3500 – 5000 знаків (1-1,5 сторінки)

Текст має бути набраний у *текстовому редакторі MS Word*.

Поля: ліве, праве, верхнє та нижнє – 2,0 см; абзац – 1,0 см.

Шрифт: Times New Roman, кегль – 12 пт, інтервал – 1 пт, інтервал між абзацами – 0 пт.

Текст потрібно набирати без переносів, із вирівнюванням за шириною сторінки.

При наборі тексту важливо розрізняти символи дефісу (-) і тире (–), апостроф у вигляді такого знаку ’, дужки українського варіанту – «».

Дослідників обраної проблеми зазначати в тексті в наступному форматі: перша буква імені, крапка, пробіл, прізвище (Н. Грабовенко).

Російськомовні джерела не використовуємо.

При використанні іноземних джерел ім'я/прізвище автора зазначаєте мовою оригіналу.

При переліку *декількох авторів* їх прізвища треба зазначати у відповідності до алфавіту (О. Денисюк, А. Капська, Г. Першко).

Прізвища іноземною мовою (англійською напр.) зазначати після українських також в алфавітному порядку.

Зразок оформлення АНОТАЦІЇ знаходиться у Додатку В

2.4. ВСТУП магістерської роботи

ВСТУП розкриває сутність і стан вивчення обраної для дослідження ознаки, обґрунтування необхідності вивчення питання. **Головна мета вступу** - позначення кола головних питань, що досліджуються.

Основні елементи вступу:

- 1) обґрунтування **актуальності** теми;
- 2) визначення **об'єкту, предмету та мети і завдань** дослідження;
- 3) формулювання **гіпотези**;
- 4) визначення **теоретико-методологічної основи** дослідження;

- 5) перелік методів дослідження;
- 6) опис наукової новизни, теоретичної та практичної значущості роботи;
- 7) опис структури роботи.

Елементи вступу подаються без нумерації, починаються із абзацу і подаються у такій послідовності.

Актуальність теми.

Дослідження починається з вихідної оцінки його актуальності. Основними аспектами актуальності дослідження виступають:

- 1) необхідність доповнення теоретичних поглядів, щодо досліджуваного явища;
- 2) потреба в нових фактах, які дозволять розширити сферу застосування теорії;
- 3) потреба в більше ефективних психодіагностичних і дослідницьких методах, здатних забезпечити нові дані;
- 4) потреба в методах, засобах, технологіях, що має більше широкі можливості й ефективність психологічного впливу, навчання, тренування, реабілітація;
- 5) потреба в нових методах впливу (*буклети, сайти, інтерактивні схеми, психотехнології*) з метою більш повного використання їх на практиці.

Приклади визначення актуальності дослідження:

1. **Актуальність.** Грунтовне дослідження особливостей вторинної травматизації психологів в роботі з бойовою травмою та подальша розробка інструментів, що є допоміжним в профілактиці вторинної травматизації психолога та суміжних спеціалістів потенційно виступає буфером та захищає спільноту від можливих ризиків та загроз, оскільки війна, що розгортається на території України є динамічною, а засоби ураження постійно змінюються, наносячи нові травми українцям, що, своєю чергою, посилює ризик вторинної травматизації психологів України.

2. **Актуальність.** Питання переживання кризових станів і втрати почуття безпеки є надзвичайно актуальним в умовах сучасного суспільства, що функціонує в ситуації війни, постійної загрози, соціальної нестабільності та тривалої невизначеності. Втрата відчуття безпеки суттєво впливає на емоційний стан особистості, її здатність до адаптації, саморегуляції та збереження психологічної рівноваги. У таких умовах особливої ваги набуває питання своєчасної та ефективної психологічної підтримки осіб, які переживають кризу.

В актуальності аналізується стан розробки проблеми, ступінь її новизни, надається короткий огляд історії досліджень; виділяється та частина проблеми, яка не отримала потрібного висвітлення в науці, але має значення для аналізу проблеми в цілому; підкреслюється зв'язок із важливими аспектами соціальних практик. Обґрунтовується актуальність

через критичний аналіз та порівняння поставленої проблеми з відомими науково-практичними її розв'язаннями для екстремальної, кризової і сімейної психології.

Отже доцільність науково-прикладного проєкту та його відповідність актуальним запитам сучасності формулюється як відповідь на певне соціальне замовлення, потребу у більш ефективних психодіагностичних методах, потребу інтенсифікації наукового та технологічного вирішення проблем існуючої психологічної практики, потребу у нових психологічних прийомах або методах більш широкого спектра впливу.

Крім того, в актуальності доречним є аналітичний огляд вже існуючого вирішення обраної проблеми науковцями, як в Україні, так і за кордоном (наприклад, опишіть найбільш важливі концептуальні ідеї та підходи до обраної проблеми, з'ясуйте комплекс дискусійних питань, порівняйте різні точки зору та актуальні способи розв'язання обраної проблеми, подайте висновки з визначенням узагальненої проєктної пропозиції).

Виклад актуальності теми не повинен бути багатослівним: достатньо 1/3 сторінки чи, максимум, 1 сторінки).

Проведений огляд наукових джерел дозволить визначити **ступінь досліджуваності проблеми**, у цілому, та в окремих її складових; визначити **невивчені та маловивчені питання**; обґрунтувати **актуальність обраної теми** кваліфікаційної роботи та, відштовхуючись від існування певної наукової проблеми, **визначити об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження**.

Об'єктом дослідження виступає психологічний або соціально-психологічний процес чи явище, що породжує проблемну ситуацію і обрано для вивчення – це вся сукупність різних аспектів теорії психологічного знання, на яке спрямовано процес пізнання. **Об'єктами** дослідження у галузі екстремальної, кризової та сімейної психології виступають:

кризові стани, сімейні стосунки, взаємодія особистості, групові процеси, спілкування, дитячо-батьківська взаємодія, особистісна криза, екзистенційна криза, особистісний розвиток, копінг-стратегії, долаюча поведінка тощо.

Об'єкт дослідження має бути змістовно охарактеризований і детально теоретично проаналізований, що забезпечить цілісний підхід до вивчення предмету дослідження.

Описується об'єкт дослідження у підрозділі 1.1 першого розділу кваліфікаційної роботи.

Предмет дослідження міститься у межах об'єкту і виступає його упредметненою частиною – це конкретизація суттєвих зв'язків і співвідношень, які доцільно вивчити в певних умовах, обставинах, чи розглянути їх складові компоненти. Отже, предмет дослідження – це чітко окреслена частина психологічної реальності, яка безпосередньо досліджується у межах об'єкту. Як **предмет дослідження** у галузі екстремальної, кризової та сімейної психології виступають:

резильєнтність, вигорання, емоційний інтелект, життєстійкість матері, засоби оптимізації, сімейні і подружні очікування тощо.

Перелік явищ і їх сторін, які можуть бути взяті як предмет дослідження – значно змістовніше, глибше і конкретніше переліку об'єктів.

Науково обґрунтоване визначення предмета дослідження – це змістовний науковий процес, який покликаний зорієнтувати дослідника на виявлення місця і значення предмета дослідження у більш цілісному і широкому понятті, яким є об'єкт дослідження.

Предмет дослідження описується у підрозділі 1.2 першого розділу.

Приклади визначення об'єкта та предмета відповідно до теми дослідження:

1. **Тема:** Детермінанти домашнього насильства в умовах воєнного стану

Об'єкт - домашнє насильство.

Предмет – детермінанти домашнього насильства .

2. **Тема:** Толерантність до невизначеності як чинник психологічної готовності майбутніх фахівців до діяльності в кризових умовах

Об'єкт – психологічна готовність майбутніх фахівців до діяльності

Предмет – толерантність до невизначеності як чинник психологічної готовності майбутніх фахівців до діяльності в кризових умовах

3. **Тема:** Батьківське ставлення як предиктор суїцидальної поведінки у молоді

Об'єкт - суїцидальна поведінка молоді.

Предмет - вплив батьківського ставлення на формування суїцидальної поведінки у молоді

4. **Тема:** Специфіка сімейної взаємодії у дітоцентричних і партнерських сім'ях: порівняльний аналіз

Об'єкт – сімейна взаємодія як психологічний феномен

Предмет - специфіка сімейної взаємодії у дітоцентричних і партнерських сім'ях.

Мета дослідження – кінцевий очікуваний результат дослідження, на досягнення якого спрямоване дослідження, визначене темою кваліфікаційної роботи. **Мета конкретизує спрямованість дослідження, означеного межами обраної теми.**

Приклади формулювання **мети** відповідно до **теми** дослідження:

1.

Тема: Психологічні засоби оптимізації дитячо-батьківських стосунків в умовах війни

Мета: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості дитячо-батьківських стосунків в умовах війни та розробити і апробувати психологічні засоби їх оптимізації

2.

Тема: Соціально-психологічні чинники вибору шлюбного партнера

Мета: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити соціально-психологічні чинники вибору шлюбного партнера, розробити програму психологічного супроводу особистості на дошлюбному етапі.

Мета спрямовує дослідницьку діяльність і визначає засоби її досягнення через формулювання **завдань дослідження**, тобто, через знаходження шляхів і засобів досягнення мети дослідження.

Вибір **завдань** зумовлений розподілом мети на парціальні цілі другого, нижчого порядку, які у своїй сумі дозволяють досягти мету дослідження. Серед **завдань** дослідження можуть бути завдання, що забезпечують:

- 1) знаходження нових фактів;
- 2) включення нових фактів у систему психологічного знання;
- 3) визначення місця досліджуваного явища у взаємозв'язку з іншими соціальними та психічними явищами;
- 4) виділення рівнів досліджуваного феномену та їхні детермінанти;
- 5) виявлення внутрішньої будови явища – його компонентів, феноменів, окремих характеристик.

Формулювання завдань дослідження не є описом послідовності майбутньої роботи, етапів чи видів діяльності дослідника.

Завдання дослідження повинні ставитися **НЕ до процедури** виконання дослідження, а **ДО вивчення предмета дослідження**. Відтак, **дослідницькі завдання** включають наступні елементи:

- 1) виявлення сутності поняття, явища, процесу, створення (модифікація, адаптація) методики для вивчення феномена, що виступає предметом дослідження;
- 2) аналіз існуючих методів, які можуть бути застосовані для дослідження проблеми та обґрунтування вибору методів дослідження в кваліфікаційній роботі, включаючи як загальнонаукові так і емпіричні методи дослідження;
- 3) проведення пілотного і констатувального етапу дослідження;
- 4) проведення зрізового аналізу;
- 5) побудова моделі досліджуваного явища;
- 6) одержання даних про характеристику досліджуваного явища;
- 7) виявлення найважливіших чинників, що впливають на досліджуване явище;

8) розробка програми діагностичної або психокорекційної технології, рекомендацій та пропозицій щодо використання на практиці отриманих результатів дослідження.

Приклади формулювання завдань дослідження відповідно до мети:

1.

Мета – теоретичне та емпіричне дослідження складових психологічного здоров'я сім'ї та способів сімейної взаємодії, а також розробка та апробація тренінгу оптимізації сімейної взаємодії.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз підходів до розуміння сімейної взаємодії як чинника психологічного здоров'я сім'ї.
2. Емпірично дослідити особливості сімейної взаємодії та рівень психологічного здоров'я сім'ї.
3. Розробити та апробувати тренінг оптимізації сімейної взаємодії.

2.

Мета - теоретично обґрунтувати та емпірично виявити психологічні особливості емоційного вигорання кризових психологів та розробити програму їх профілактики.

Завдання:

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз емоційного вигорання.
2. Визначити зміст і суттєві характеристики, чинники емоційного вигорання.
3. Емпірично дослідити психологічні особливості емоційного вигорання у кризових психологів.
4. Розробити й апробувати програму профілактики емоційного вигорання кризових психологів.

3.

Мета – теоретично обґрунтувати й емпірично дослідити навички саморегуляції підлітків у кризових ситуаціях, розробити й апробувати програму розвитку навичок саморегуляції осіб підліткового віку.

Завдання:

1. Здійснити аналіз наукових джерел щодо проблематики кризових ситуацій та розвитку навичок саморегуляції у підлітковому віці.
2. Емпірично дослідити рівень сформованості навичок саморегуляції підлітків у кризових ситуаціях.
3. Розробити й апробувати корекційно-розвивальну програму розвитку навичок саморегуляції підлітків у кризових ситуаціях.

Визначення **об'єкта, предмета, мети і завдань** дослідження дозволяє формулювання **гіпотези** і передбачає конкретний розгляд теоретичних передумов дослідження.

Гіпотеза має формуватися як припущення, за умовами якого на основі певних факторів можна зробити висновок про зв'язок між явищами або про причино-наслідні зв'язки між явищами. Вказаний у гіпотезі висновок не можна вважати повністю доведеним **до отримання** результатів дослідження. Таким чином, **гіпотеза дослідження** – це зроблене на основі аналізу наукових джерел, власних міркувань та спостережень припущення про основні результати дослідження обраної для аналізу проблеми.

Гіпотези, які висуваються у кваліфікаційній роботі можуть бути:

1) **описовими**, що передбачають існування будь-якого явища, описують його причини і можливі наслідки;

2) **пояснювальними**, в яких дається тлумачення можливих наслідків з визначених причин, а також характеризуються умови та обставини, за яких ці наслідки обов'язково наступають;

3) **описово-пояснювальними**, як синтезована комбінація гіпотез першого и другого типу.

В якості гіпотез виступає:

1) припущення про **існування або відсутність феномену**;

2) **взаємозв'язок** двох або декількох властивостей;

3) ступінь **виразності** досліджуваних властивостей, **умов** їх виникнення й прояву.

Для вірної побудови гіпотези необхідно дотримуватися її конкретного характеру. Це означає, що **гіпотеза повинна бути відповідною до мети и завдань дослідження** та описувати конкретну психологічну ознаку.

В кваліфікаційній роботі використовуються як основна гіпотеза, так і допоміжні гіпотези, які уточнюють першу, або ланцюжок гіпотез, які розкривають всі взаємозв'язки теоретичних передумов дослідження.

Приклади формулювання гіпотези дослідження:

1.

Тема: Психологічні особливості проживання горя в умовах воєнного стану

Гіпотеза: В умовах воєнного стану переживання втрати має специфічний травматичний генез, що виражається у взаємозв'язку між рівнем травматизації особистості, руйнацією базових когнітивних переконань та ризиком маніфестації розладу тривалого горя; водночас цілеспрямована участь у програмі групи психологічної підтримки забезпечує вірогідне зниження симптомів ускладненого горя, зменшення психоемоційного дистресу та сприяє відновленню базових переконань особистості

2.

Тема: Особливості копінг-поведінки вимушено переміщених осіб

Гіпотеза: Вищий рівень сприйнятої соціальної підтримки пов'язаний із більшою схильністю до проблемно-орієнтованого копіngu, тоді як нижчий рівень соціальної підтримки - з більшою схильністю до емоційно-орієнтованого копіngu та уникнення, крім того існує зв'язок між особливостями копінг-поведінки та рівнем задоволеності життям.

3.

Тема: Формування психологічної готовності до служби в ЗСУ у чоловіків призовного віку.

Гіпотеза: Психологічна готовність чоловіків призовного віку до служби в Збройних силах України є комплексом взаємопов'язаних якостей особистості, що визначається сукупністю таких психологічних ресурсів, як схильність до виваженого ризику, самоефективність та резильєнтність. Цілеспрямований психологічний вплив орієнтований на розвиток цих ресурсів, сприяє підвищенню рівня психологічної готовності до військової служби.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Це виокремлення теоретичних положень й науковців, на праці яких спирався дослідник при плануванні та проведенні дослідження. Формулювання теоретико-методологічної основи зазвичай виглядає дещо ширше за тему та предмет

дослідження. Тобто, **методологічні засади дослідження** окреслюють низку теоретико-методологічних підходів, в межах яких проводиться кваліфікаційне дослідження.

Приклад опису методологічних засад дослідження

Теоретико-методологічну основу дослідження складають: генетико-моделююча парадигма (С.Д. Максименко); модель «життєвого простору» і конструкт «зона вільного життєвого руху» (К. Lewin); принцип суб'єктності (В. Франкл, Е. Фромм); транстеоретична екзистенційно-системна концепція «образу світу» як репрезентативної смислової системи (С.М. Калішук); концепції індивідуальної картини світу та суб'єктивної картини життєвого шляху і події (ситуації, випадка, виклика) як його елемента (О.М. Лозова, С.Д. Максименко, Т.М. Титаренко, Н.В. Чепелєва).

Методи дослідження. Подають перелік застосованих методів та методик дослідження, із **обов'язковим зазначенням їх авторів**. Перераховувати їх треба стисло та змістовно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Наводяться також загальнонаукові методи пізнання, а саме: спостереження, бесіда, аналіз продуктів діяльності - математичний, статистичний, структурно-логічний, порівняльний, вербально-описовий, розрахунково-конструктивний; порівняння, узагальнення, синтез, індукція, тощо) і управлінські методи: «процесуальний», системний, або системно-кібернетичний, ситуаційний тощо. *У виборі методів необхідно орієнтуватися на первинні для психології бізнесу ключові галузі психологічного знання (передусім - це психологія стресу, психологічного консультування, сімейна психологія тощо).*

Приклад опису методів дослідження:

Методи дослідження. З метою визначення провідної ролі особистісних факторів у зумовленні емоційного вигорання керівника використано методи теоретичного аналізу багатодетермінованості і взаємовпливу психічних явищ, що дозволили розкрити роль цінностей і властивостей особистості у виникненні синдрому емоційного вигорання. З використанням організаційних методів проведено порівняльний аналіз різних факторів, які зумовлюють появу феномену, що вивчається.

Для перевірки гіпотез дослідження застосовано емпіричні методи: квазіексперимент для нееквівалентних груп, спостереження. Для з'ясування залежності рівня інтенсивності вигорання від особистісних властивостей керівника використано психодіагностичні засоби: опитувальник «Цінності в дії» (К. Петерсон, М. Селігман, 2004); короткий вибіркового тест інтелекту Е. Вандерлік; опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф.

Обробка результатів дослідження проведена за допомогою математико-статистичних методів Т-критерію Ф. Вілкоксона, ϕ^* -кутове перетворення Р. Фішера. Узагальнення результатів здійснено з використанням інтерпретаційних методів (класифікація й узагальнення емпіричних даних).

Експериментальна база кваліфікаційного дослідження позначає адресність досліджуваних, зокрема: **в якій установі**, з яким спрямуванням, в

якій кількості і у який спосіб відбувалася психодіагностика досліджуваних ознак і для кого вироблялись рекомендації. Для цього необхідно визначення **цільових груп – які досліджувані будуть складати вибірку** дослідження, а також – чіткий опис соціальної, вікової характеристики групи, на яку буде спрямований науковий проєкт (наприклад, жінки, які виховують дітей із розладами аутистичного спектра, або родини військовослужбовців, або жінки, які постраждали від насильства, або діти-жертви булінгу і т. ін.).

Приклад опису експериментальної бази:

Експериментальною базою виступило Публічне Акціонерне Товариство «АрселорМіттал Маріуполь» Департамент з безпеки Відділ перепусток, філіал бюро перепусток по металургійному виробництву. Вибірка складалась з реального колективу – 24 особи жіночої статі віком від 29 років до 52 років середній вік 40 років.

ВАЖЛИВО!

Описуючи цей елемент ВСТУПУ, зверніть увагу на:

- соціальну групу або групи, які отримають практичний зиск від запровадження Вашого проєкту;
- аналіз наявних умов, які допоможуть реалізувати проєкт (де саме плануєте впроваджувати результати магістерського проєкту)

Наукова новизна і теоретична значущість кваліфікаційної роботи. Визначаючи наукову новизну, слід вказати, які результати отримані вперше. Це може бути **опис або змістовний виклад** певних часткових взаємовпливів, пов'язаних з особливостями вибірки чи діяльності. При цьому теоретична значущість роботи визначається впливом результатів на вже існуючі в науці концепції, теорії, уявлення. Теоретичне значення отриманих результатів описується словами-маркерами: **«вдосконалено», «перспективи наукових розвідок», «розширено», «доповнено», «поглиблено».**

Наприклад:

Теоретична значущість роботи полягає у розширенні теоретичних відомостей про проблему образу ідеального керівника у сприйнятті підлеглих з різним стажем роботи, конкретизації очікувань робітників від керівників.

Практична значущість роботи аргументується тим, де результати можуть бути запроваджені. Дослідником пропонується, як саме можна використати отримані дані на практиці із зазначенням конкретних галузей діяльності. Практичне значення отриманих результатів описується словами-маркерами: **«можливості використання», «можуть стати підґрунтям».**

Наприклад:

Практична значущість роботи визначається в тому, що результати дослідження можуть бути використані у практиці менеджера організації з персоналу або у консультативному процесі, а також можуть бути корисні в практиці психокорекції.

Структура роботи. Описується структура за такою формою: робота складається з вступу, трьох розділів з підрозділами і висновками до розділів, висновків та списку використаної літератури, який налічує ____ джерел, з них ____ іноземними мовами, ілюстрована ____ рисунками та ____ таблицями; вміщує ____ додатків на ____ сторінках.

2.5. РОЗДІЛ 1 магістерської роботи

У **Розділі 1** студент, стисло висвітлюючи роботи науковців, окреслює основні етапи наукової думки за проблемою, що розв'язується.

Перший розділ роботи присвячується аналізу теоретичних джерел із проблеми. У ньому описуються встановлені факти, закономірності, які є теоретичною основою дослідження, що дозволяє визначити ступінь досліджуваності проблеми та ті сторони, які залишилися поза увагою авторів. Теоретичному огляду зазвичай присвячують три підрозділи, назви яких відображають тему дослідження, наприклад «**Стан теоретичної розробки....** (і далі за темою)» або ж «**Теоретичний аналіз проблеми..** (і далі з темою)».

Для кваліфікаційної роботи обов'язковим елементом теоретичної частини є **опис психологічної категорії, що є первинною**. Такою є категорія, що зазначається в темі роботи в називному відмінку. У поєднанні із назвою методу основна категорія може наводитися у родовому відмінку. Також потрібно висвітлити категорію, що є **суттєвою та розширює чи звужує визначальну категорію**. Наприклад, *основна категорія* – стиль керівництва; *допоміжна* – індивідуально-особистісні особливості керівника.

Опис наукового літературного матеріалу повинен бути представлений за логічним принципом. Структура опису може бути така:

1. **Феноменологічний опис** – опис проявів – галузь, частота, часові, просторові, інтенсивні та модальні характеристики, з вказуванням авторів, що розглядали це явище.
2. **Місце даного явища серед інших психологічних явищ** – його взаємозв'язок й взаємовплив; чинники, що його визивають; явища, на які воно впливає.
3. **Розгляд з опорою на схему**, обрану в ході методологічного аналізу й відповідному обраному підходу – системному, цілісному, комплексному, ситуаційному. Приділяється увага компонентному складу досліджуваного явища, його структурі – стійким взаємозв'язкам між компонентами й окремими функціями.

4. *Сутність та природа явища* – визначення. Характеристика ступеня різноманітності в його розумінні різними авторами.
5. *Закономірності, яким підкоряється явище.*
6. *Прикладне використання* психологічного явища або облік його характеристик.

Отже, **зміст теоретичного розділу** має бути аналізом ідей та концепцій авторів, які досліджували проблему та визначили концептуальні, методичні та операційні підходи до її розгляду. На цих **авторів обов'язково треба посилається**.

Загалом, **Розділ 1** – це:

1) *аналіз літературних джерел та запропонованих у них науково-практичних підходів* для розв'язання поставленого першого завдання дослідження;

2) *обґрунтування ключових понять і категорій дослідження.*

Вміст **Розділу 1** включає:

1) *стисле окреслення* основних етапи досягнення наукової думки за своєю проблемою та сформулювати питання, які поки є нерозв'язаними, і обов'язкове посилання на літературні джерела;

2) *основні поняття та методи* за обраною темою (наводяться означення основних понять, які стосуються обраної теми; там, де є різні інтерпретації, бажано навести їх із вказівкою тих варіантів, до яких схиляється автор);

3) *аналіз стану та особливостей* досліджуваної проблеми – розглядається динаміка розвитку проблемного питання, її стан у міждисциплінарній теорії та практиці в Україні; демонстрування показових прикладів витоків проблеми, методи та наслідків її розв'язання;

4) *демонстрування «інших» інтелектуальних продуктів і авторство таких продуктів*, зокрема структурно-функціональних моделей (аналітичні, теоретичні, узагальнені - формули, матриці, схеми).

Опрацьований на основі першоджерел матеріал компілюється в логічну низку. Не потрібно відволікатися на другорядні елементи. Важливо дотримуватися *теми дослідження і формулювати власні думки*.

Вибудовувати **текст** треба від загального до конкретного – у першому підрозділі аналізується проблема ближче до *об'єкта* дослідження, а в *другому* – до предмета. Це має бути відображено в назвах підрозділів. У підрозділі 1.3. – здійснюється аналіз *допоміжної змінної дослідження* з врахуванням головних особливостей вибірки дослідження.

При теоретичному описі проблеми здійснюється теоретичний *аналіз досліджень науковців*, що внесли ключовий вклад в розробку означеної теми. Тому в Розділі 1 наявна велика кількість посилань на інших авторів. Відтак, необхідно використовувати відповідні правила посилання, наприклад:

1) цитуючи «чужі» (науковців) думки дослівно, потрібно брати їх у *«лапки»*;

2) якщо цитата недослівна, то виклад продовжують від себе, **посилаючись на відповідного автора та його роботу;**

3) якщо цитати «довгі» і відсутня потреба їхнього повного наведення, то вони скорочуються шляхом пропуску окремих частин (пропуски позначаються крапками), але все рівно вказується **автор цитати;**

4) використання чужих думок без відповідних посилань розцінюється як **списування, плагіат** і буде **відображено в процесі перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат;**

5) посилання на першоджерела вказуються за стилем АРА – у **круглих дужках**, де позначається прізвище автора і через кому рік видання його роботи, через кому сторінка;

6) якщо вказується перелік посилань, то між авторами з роками видання їх наукових праць ставиться «крапка з комою».

Наприклад:

1. Якщо посилання на **одного автора**, то пишеться в круглих дужках прізвище, без ініціалів автора і рік видання його наукової роботи
(Титаренко, 2021)

2. Якщо посилання на **декілька авторів**, то пишуться відповідні прізвища через крапку з комою
(Карамушка, 2020; Чепелєва, 2021)

3. Якщо в тексті роботи наводиться оригінальний текст автора - цитата оформлюється в лапках й в посиланні необхідно обов'язково **навести сторінки**, де її можна знайти в такому трактуванні. В такому випадку наприкінці цитати в круглих дужках спочатку прізвище автора, потім, через кому, рік видання, потім, через кому номер сторінки
(A. Adler, 1986, с. 56)

Повний перелік правил посилань детально описано у **Рекомендаціях з оформлення посилань в наукових роботах: Стил ь Американської психологічної асоціації – APA style** (див. за покликанням: http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/bibliography/apa_style.pdf).

Виконуючи аналіз теоретичних джерел **слід уникати наступних типових помилок:**

1) **компіляція** (поєднання готових фрагментів чужих досліджень без власної обробки джерел);

2) **перерахування літературних джерел** і простий переказ їх змісту;

3) **відсутність посилань;**

4) **відсутність авторської позиції;**

5) **стилістичні помилки;**

6) **відсутність єдиного стилю**, синтаксичної та стилістичної грамотності.

Кожен підрозділ Розділу 1 є завершеною частиною роботи, в якій виділено головну ідею, відображену у сукупності проаналізованих джерел. Ця

ідея формулюється як висновок у підрозділі, як окремий завершальний абзац підрозділу, не виокремлюючи його назвою. Отже, наприкінці підрозділів треба зробити **узагальнення того**, до чого ви прийшли в результаті аналізу. Ці узагальнення не треба спеціально виділяти та варто оформити наступним чином:

- «Отже, в результатів проведеного аналізу встановлено, що...».
- «Підсумовуючи проведений вище аналіз можна сказати, що...».

Треба слідкувати, щоб текст роботи був **логічно пов'язаний між собою**. При переході від однієї ідеї до іншої, від одного підрозділу до іншого, від одного розділу до іншого слід вставляти **речення-зв'язки, які об'єднують ваш текст в єдине ціле**.

Приклади речень-зв'язків:

- «Розгляд теми ставлення та уявлень про члена родини був би неповним без аналізу ціннісних орієнтацій, що декларує людина, якому буде присвячений підрозділ 1.3 кваліфікаційної роботи».
- «Ще одним аспектом, який потребує уваги в контексті обговорення особистісних конфліктів та причин їх виникнення, є ступінь задоволеності особистості стосунками».
- «Перейдемо до аналізу наступного фактору, що визначає особливості адаптації працівників до нових умов праці»

У самому кінці першого розділу після, підрозділу 1.3, формулюють **висновки до розділу 1** на 1,5 сторінки із стислим викладенням наведених у розділі наукових результатів. Висновки до розділу **не** починають з нової сторінки, а розміщують як і всі підрозділи через 2 рядка. Доцільно закінчити висновки до першого розділу коротким резюме стосовно необхідності проведення прикладного дослідження, опис якого буде подаватися у Розділі 2.

Крім того, мають бути речення-зв'язки між теоретичною та емпіричною частинами кваліфікаційної роботи.

Приклади речень-зв'язків між теоретичною та емпіричною частинами роботи:

- «З метою підтвердження (поглиблення, перевірки) вищенаведеного теоретичного аналізу, було проведено емпіричне дослідження. Організація, хід, результати дослідження та їх обговорення подано у другому розділі кваліфікаційної роботи».
- «Теоретичний аналіз джерел літератури із обраної проблематики дозволяє стверджувати, що на адаптацію правника до нових умов роботи впливає низка чинників, зокрема – мотивація до діяльності, оплата роботи, взаємостосунки у колективі. В емпіричній частині кваліфікаційної роботи буде розкрито та досліджено зв'язки означених характеристик з оптимальним проходженням адаптації особистості до криз».

2.6. РОЗДІЛ 2 магістерської роботи

У **розділі 2** описується хід дослідження, умови та основні його етапи, описується фактуальна характеристика отриманих емпіричних даних; аналізуються умови та причини, що сприяли цим даним, пояснюється їх

новизна. Студент повинен давати оцінку повноти вирішення поставлених дослідженням завдань, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), порівняти одержані результати з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних дослідників та обґрунтувати практичні рекомендації або необхідність додаткових досліджень.

У підрозділі 2.1. обґрунтовується вибір напряму дослідження. Спираючись на наведену у розділі 1 теорію та логічно вибудований розгляд предмету дослідження, студент пояснює, звідки, на **якому ґрунті з'явилися гіпотези** і в **який спосіб планується їх підтверджувати** або спростовувати. А саме, потребується пояснити, чому вирішили досліджувати тему **саме так**, а не інакше? Чому, вважаєте, що обраний аспект можна розглядати як наукову проблему? Що в ньому особливого? При відповіді на ці питання слід спиратися на методологічні наукові закономірності, концептуальні положення та підходи, які дозволяють емпірично вивчити предмет дослідження.

Крім того, у підрозділі 2.1. **обґрунтовується використання методичного інструментарію**: методики описують як інструмент, а саме: який аспект проблеми методики дозволяють розкрити? Чому вважаєте, що обраний вами спосіб дослідження може надати інформацію щодо шуканого? Чому цих методів психодіагностики достатньо? Чому саме такі методики? Викладається загальна методика проведення кваліфікаційного дослідження, наводяться методи вирішення задач та їх порівняльні оцінки. Описується хід дослідження, умови та основні етапи, стратегія дослідження, залежна та незалежна змінні, обґрунтовуються методи пошуку відмінностей (розбіжностей). Самі методики у підрозділ 2.1. **не** розміщують, а за необхідності – подають у Додатках рукопису кваліфікаційної роботи.

У підрозділі 2.2. здійснюється аналіз отриманих даних, в якому послідовно та логічно викладають, що, коли і в який спосіб було отримано. Складаючи опис можна слідувати за методиками: **що дізнались**, обрахувавши результати за першою, потім – за другою і так далі. Після опису того, що вийшло, одразу намагайтесь надати **інтерпретацію: чому?** Аналіз має бути **структурованим**.

Виклад матеріалу може мати наступну послідовність:

1. Детально викладається зміст виконаного дослідження.
2. Описуються всі **проміжні результати (окремих методик)** та **кінцеві результати (порівняльний аналіз даних різних методик)**.
3. **Наводяться всі зведені таблиці** початкових даних.
4. Подаються отримані результати **наочно** – складають рисунки і діаграми.
5. **Аналізується список всіх ознак**, які були включені у математично-статистичну обробку – ознака, назва параметру

6. Здійснюється **інтерпретація** отриманих даних.

Інтерпретація обов'язково вимагає посилатись на теорію, яка розглянута у першому розділі. Теоретичний розділ допомагає пояснити те, що отримано на практиці. Тому тут можливі такі фрази, як *«отримані дані цілком узгоджуються із теоретичними відомостями, наведеними у підрозділі...», «таким чином, з'ясовані закономірності цілком співпадають із поглядами І.І. Чумака тощо.*

При написанні **підрозділу 2.2.** застосовуються методи математичної статистики, вибір яких залежить від стратегій дослідження.

У разі **застосування формул** потрібно дотримуватися певних техніко-орфографічних правил. Якщо ви вважаєте доцільним включити в роботу опис формул статистичних критеріїв або показників використаних методик, то безпосередньо в тексті роботи ви робите посилання. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Приклад наведення формули:

$$ASO = \sqrt[2]{\sum_1^{20} |MPC_1^{20} - LPC_1^{20}|^2} \quad (2.1)$$

де

$$MPC = \frac{\sum_1^{20} MPC}{20}$$

$$LPC = \frac{\sum_1^{20} LPC}{20}$$

ASO (assumed similarity of opposites) - індекс «передбачуваної тотожності між протилежними образами»: найбільш переважною людиною з оточення досліджуваного (MPC – most preferred co-worke) та найменш переважною (LPC – least preferred co-worke).

Загалом, отримані діагностичні результати обов'язково повинні бути відображені **наочно**. Будь-яка **таблиця, рисунок, схема, діаграма**, яка наводиться в тексті роботи має розкривати суттєві, узагальнюючі моменти кваліфікаційної роботи, і спрощувати сприйняття, а не ускладнювати його.

Тому вся представлена у таблицях інформація повинна бути максимально описана, кожне число пояснено. Крім того, всі таблиці і рисунки (схеми і діаграми) мають бути за правилом підписаними та пронумерованими.

У **висновках до розділу 2** систематизуються і аналізуються одержані результати, робиться наголос на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, описуються всі виконання в емпіричній частині дослідження

діагностичні завдання і оцінюється їх доцільність і логічність, Крім того, доводиться підтвердження або не підтвердження положень, які були висунуті у гіпотезі дослідження.

2.7. РОЗДІЛ 3 магістерської роботи

У **третьому розділі** описується прикладний розвивальний (науково-прикладний проект) етап емпіричного дослідження.

У **підрозділі 3.1** формулюються засоби оптимізації (формування) досліджуваної ознаки або наводиться обґрунтування засобів та умов (програми заходів впливу – саме **науково-прикладний проект**), які мають можливість забезпечувати зміну або розвиток (формування, становлення) досліджуваної ознаки. Якщо розвивальний вплив передбачає **тренінгові заняття**, то підрозділ 3.1 повинен містити:

- *принципи,*
- *засоби,*
- *тематичний план,*
- *методологічну позицію,*
- *спрямованість,*
- *етапність,*
- *зміст,*
- *форми роботи*
- *критерії оцінки ефективності,*
- *організаційно-методичну схему.*

Зміст самої корекційної програми чи тренінгових вправ тренінгу наводиться у додатках кваліфікаційної роботи.

У **підрозділі 3.2** здійснюється перевірка ефективності розвивального впливу на експериментальну підгрупу вибірки.

У **висновках до розділу 3** систематизуються і аналізуються розроблені засоби впливу, робиться наголос на їх доцільності, ефективності і логічності, узгодженості з метою кваліфікаційної роботи.

2.8. ВИСНОВКИ магістерської роботи

Зміст **висновків** дослідження демонструє вміння студентів виокремлювати головні аспекти досліджуваної проблеми та робити за результатами проведеного аналізу достовірні узагальнення.

Висновки починають із стислого опису актуальності обраної для дослідження проблеми. Потім коротко розкривають вирішення першого завдання кваліфікаційної роботи, а саме, того, що було з'ясовано в ході теоретичного аналізу певної проблеми. Нарешті, переходять до того, як

вивчали цю проблему емпірично: які гіпотези було висунуто, що підтвердилось, а що - ні.

У висновках необхідно наголосити на кількісних показниках одержаних результатів та обґрунтуванні достовірності результатів.

Структура висновків в кваліфікаційній роботі відповідає поставленим у вступі завданням (скільки завдань - стільки і структурних елементів висновків – абзаців).

Завершують висновки визначення перспектив подальшої розробки обраної проблематики.

ВАЖЛИВО

Здійснюючи опис отриманих Вами результатів реалізації магістерського проєкту необхідно:

- дати оцінку якості та повноти вирішення поставлених завдань;
- обґрунтувати достовірність отриманих результатів (характеристик, параметрів);
- розкрити перспективу впровадження проєкту та сформулювати критерії його успішної реалізації або наявність специфічних умов втілення Вашого доробку.

3. ВИМОГИ І ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. НОРМАТИВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РУКОПИСУ

Робота оформлюється з одного боку аркуша паперу **формату А4** (210x197 мм).

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи **поля** таких розмірів:

ліве – **30** мм

праве – **15** мм

верхнє – **20** мм

нижнє – **20** мм.

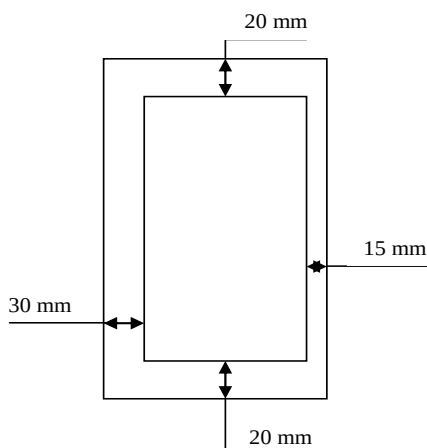

Вимоги до комп'ютерного набору кваліфікаційної роботи:

- текстовий редактор – **WORD**
- гарнітура шрифту – **Times New Roman**
- кегль шрифту (розмір) – **14**
- кількість символів у рядку – **не менше 60**
- вирівнювання тексту у рядку – **за шириною**
- абзац – **1,25** см (або 5 знаків)
- міжрядковий інтервал – **полуторний**
- кількість рядків на сторінці – **до 30**
- відстань між заголовком (назвою розділу) та назвою підрозділу – **2 міжрядкових інтервали**, між назвою підрозділу та текстом – **1 міжрядковий інтервал**.

Зразок розміщення тексту на сторінці:

Структурні складові роботи (АНОТАЦІЯ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ

ПОЗНАЧЕНЬ, ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ 1, РОЗДІЛ 2, РОЗДІЛ 3, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ) пишуться великими літерами, вирівнюються за центром та завжди починаються з нової сторінки.

Текст **РОЗДІЛУ 1, РОЗДІЛУ 2, РОЗДІЛУ 3** кваліфікаційної роботи вмістово поділяють відповідно до затвердженого науковим керівником плану (Змісту) на підрозділи. Заголовки розділів **вирівнюються по центру**. Перенесення слів у заголовках не допускається. Крапки наприкінці заголовків не ставляться.

Приклад оформлення Розділів і підрозділів у тесті кваліфікаційної роботи

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ОБУМОВЛЕНІСТЬ ОСОБИСТІСНИМИ РИСАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

**1.1. Психологічні особливості бойової та службової діяльності
військовослужбовців та особистісний принцип її регуляції**

Текст підрозділу 1.1

**1.1. Вимоги військової професії до психологічних особливостей
військовослужбовців**

Текст підрозділу 1.2

**1.2. Провідні особистісні риси як фактор професійної придатності до військово-
професійної діяльності**

Текст підрозділу 1.3

Висновки до розділу 1

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають **арабськими цифрами без знаку №**. Нумерація сторінок наскрізна і виставляється у **правому верхньому кутку аркуша**.

У **таблицях** розміщують, як правило, цифровий матеріал. Їх послідовно нумерують (за винятком таблиць у додатках) в межах розділу. У правому верхньому куті під відповідним заголовком робиться надпис *Таблиця* (курсивом), її назва (жирним шрифтом) із вказівкою номера, який складається

з номера розділу і порядкового номеру таблиці. Наприклад: Таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу).

Наприклад:

Таблиця 2.1

Вимірювані параметри за методикою «Шкала екзистенції»

A. Längle, Ch. Orgler, M. Kundi

Параметри	Бали (n=54)	Рівень прояву
Самодистанціювання (бали, max = 48) ($\bar{x}$)	24,3	Низький
Самотрансцендентність (бали, max = 84) ($\bar{x}$)	65,1	Середній
Персональність (бали, max = 132) ($\bar{x}$)	89,4	Середній
Свобода (бали, max = 66) ($\bar{x}$)	35,7	Низький
Відповідальність (бали, max = 78) ($\bar{x}$)	74,2	Високий
Екзистенційність (бали, max = 144) ($\bar{x}$)	109,9	Середній
Екзистенційна сповненість (бали, max = 275) ($\bar{x}$)	199,3	Середній

Ілюстрації (рисунки, діаграми) позначаються словом «Рис.» і нумеруються послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації. Наприклад: Рис. 2.2 (другий малюнок другого розділу).

Наприклад:

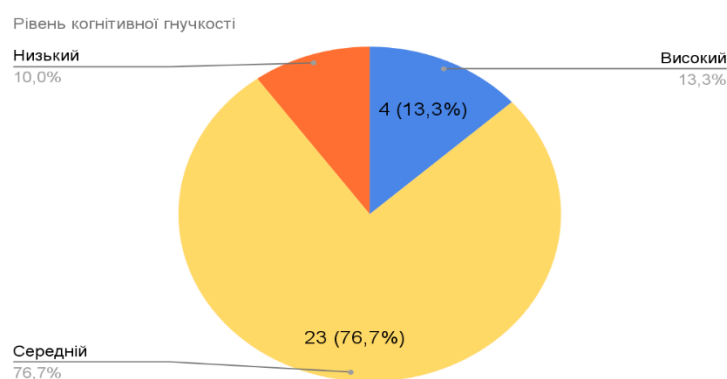

Рис. 2.2. Відсотковий розподіл результатів за шкалою «Когнітивна гнучкість»

Рисунок (схема, діаграма) підписується знизу (вирівнювання по ширині з абзацу). Слово «рисунок» скорочується до рис., діаграма та схема пишуться повністю.

Якщо таблиця або рисунок (схема, діаграма) займають більше ніж 2/3 сторінки, то вони вміщуються у додатки, а в тексті роботи на них робиться посилання.

Кваліфікаційна робота пишеться державною – **українською мовою**, за винятком списку літератури, де використане іншомовне джерело записується так, як було видано, наприклад, англійською, німецькою, італійською мовами. Заборонено використовувати джерела, написані і видані російською мовою.

Цитати з іноземних джерел в тексті роботи **перекладаються** і наводяться українською мовою, з обов'язковим посиланням на автора цитати та на його роботу.

У таблиці 3.1 наводиться кількісна характеристика **обсягу** кваліфікаційної роботи, **вибірки** досліджуваних, психодіагностичних **методик** та **джерел** у Списку використаних джерел.

Таблиця 3.1

Кількісна характеристика кваліфікаційної роботи

<i>Кількість сторінок – обсяг основної частини роботи, до якої входять: вступ, розділи теоретичного аналізу, емпіричного дослідження, висновки</i>	<i>Вибірка досліджуваних, кількість осіб</i>	<i>Кількість методик у дослідженні</i>	<i>Кількість джерел у списку літератури (не менше ніж)</i>
Не менше 70	1. Для виявлення кореляційних зв'язків - група не менше 50 осіб 2. Для встановлення відмінностей - не менше двох груп по 20 осіб (тобто не менше 40)	3	Не менше 50

До основного обсягу кваліфікаційної роботи **не входять** список використаних джерел та додатки.

3.2. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ТАБЛИЦЬ І РИСУНКІВ

Таблиця наведена у першому підрозділі 1 розділу позначається таким чином:

Таблиця 1.1

Ефективність взаємодії керівника і групи

Характеристика діяльності групи	Психологічні способи впливу керівника на малу групу	Прояв властивостей малої групи
Ефективна діяльність	Застосовується стратегія співробітництва Делегування відповідальності Відсутність тиску підлеглих Правдива інформованість групи Позитивне мотивування (індивідуальне і колективне) Участь групи в колективних рішеннях	Хороша керованість групи Висока активність членів групи Відсутність конфліктності всередині групи Прийняття членами групи цілей Відповідальна поведінку і дотримання дисципліни
Неефективна діяльність	Застосування неефективних стратегій: компромісу, догляду, пристосування Небажання делегувати відповідальність Напружені відносини з персоналом Неповне інформування підлеглих Неправильне мотивування	Погана керованість групою Недостатня згуртованість групи Мала активність групи Недостатня сумісність членів групи Поганий психологічний клімат у групі

Таблиця з кількісними даними, наведена у 2 підрозділі 2 розділу позначається так:

Таблиця 2.2

Діагностичні показники репрезентацій світу керівниками відділів

Показники методик	Вибірка досліджуваних			
	Група 1 (n=43)	Група 2 (n=37)	Група 3 (n=47)	Група 4 (n=134)
Поле-незалежність (індекс)	Високий (5)	Середній (3,2)	Низький (2,4)	Середній (3,5)
Вузлові категорії (кількість)	Високий (8)	Високий (9)	Високий (7)	Високий (8)
Граничні категорії (кількість)	Високий (7)	Середній (3)	Середній (4)	Середній (5)
Свобода (бали)	Середній (46)	Середній (40)	Середній (43)	Середній (47)
Відповідальність (бали)	Високий (76)	Середній (68)	Середній (45)	Середній (69)
Активно-позитивний тип установки (%)	36%	19%	4%	36%
Ситуативно-суб'єктивний тип установки (%)	11%	57%	64%	19%
Функціонально-діловий тип установки (%)	51%	23%	32%	43%
Нейтрально-байдужий тип установки (%)	2%	4%	0	2%

Сховано-негативний тип установки (%)	0	0	0	0
--------------------------------------	---	---	---	---

Рисунок, наведений у другому підрозділі 2 розділу таким чином:

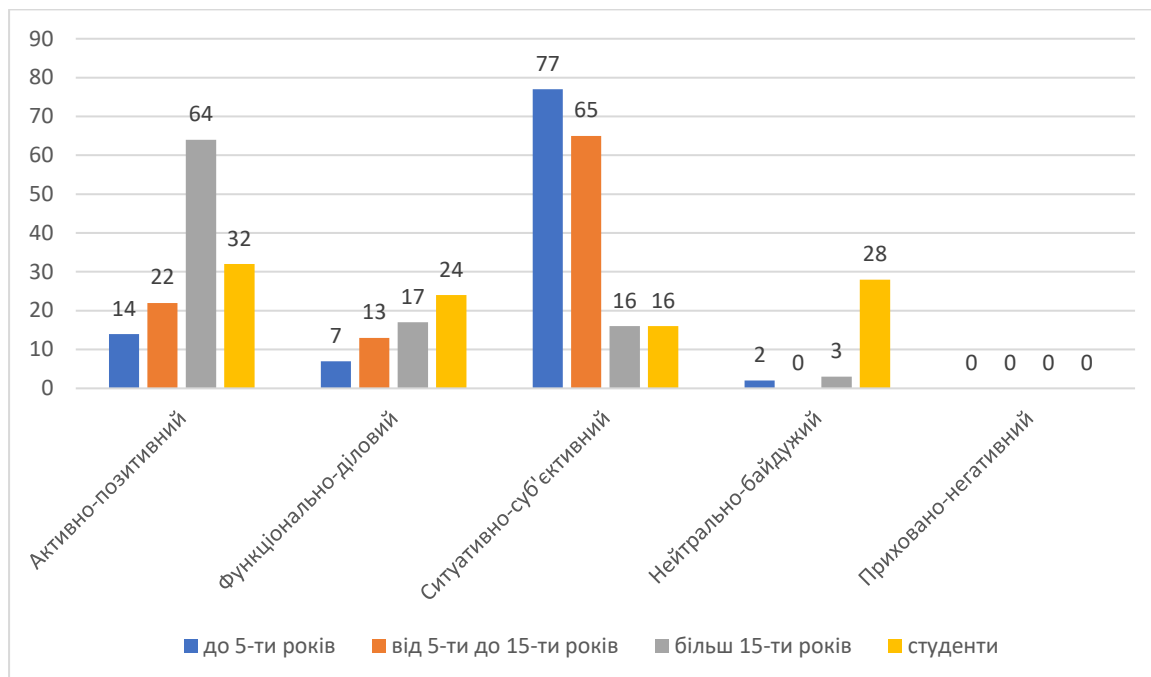

Рис. 2.2. Виразність переважних типів установки щодо інших у досліджуваних за методикою Ф. Фідлера

3.3. Вимоги до оформлення СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел формується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів наукових творів або заголовків наукових праць, але найперше вказуються документи нормативно-законодавчі. У випадку, коли у роботі використовується декілька праць одного автора, враховується принцип хронології, тобто за роком видавництва.

Список використаних джерел складають перед написанням «чистового» варіанту кваліфікаційної роботи, щоб мати змогу розставити посилання та цитати у тексті роботи.

Бібліографічний апарат кваліфікаційної роботи є свідченням наукової етики та ознайомленості автора з літературою за досліджуваною темою.

Стиль оформлення посилань – Стиль Американської психологічної асоціації – APA style (див. за покликанням: http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/bibliography/apa_style.pdf).

Приклад оформлення джерел:

- Грицюк, М.І. (2019). Внутрішня мова як особливий виз мовленнєвої діяльності в англійському художньому дискурсі. *Соціально-гуманітарний вісник*, 25, 173-174.
- Каліщук, С.М. (2020). *Гене́за смислової архітекто́ніки свідомості майбутніх психологів-консультантів*. (Монографія). Львів: Сполом.
- Каліщук, С.М. (2020). Суб'єктивна модель реальності: першоджерела побудови. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*, 47, 93-118. DOI: 10.32626/2227-6246.2020-47.93-117.
- Калмиков, Г.В. (2021). Професійно-мовленнєва діяльність майбутніх психотерапевтів у системі інноваційних процесів закладів вищої освіти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*, 12, 46–50. <https://doi.org/10.25264/2415-7384-2021-12-46-50>.
- Максименко, С.Д. (2017). Життєвий шлях особистості як базова категорія генетичної психології. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки*, 2.12, 5-13.
- Сергеєнкова О., Каліщук С., Заболотна Т. Семантичні універсалії «картини світу» майбутніх психологів-консультантів. *Психолінгвістика*, (2021), 29 (1), 167–192. doi: 10.31470/2309-1797-2021-29-1-167-192
- Alderson-Day, B & Fernyhough, C (2016). Inner Speech: Development, Cognitive Functions, Phenomenology and Neurobiology. *Psychological Bulletin*, 141(5), 931–965. <https://doi.org/10.1037/bul000002>.
- Burton, J.M., Washington, K.N., & Samms-Vaughan, M. (2019). Parent Report of Communication Skills of Jamaican Children With Autism Spectrum Disorder: A Pilot Study. *Communication Disorders Quarterly*, 41(1), 54–66. <https://doi.org/10.1177/1525740118760816>
- Collett, B., Chapman, K., Kinter, E. et al. (2019). Speech, Language, and Communication Skills of Adolescents with Craniofacial Microsomia. *American Journal of Speech-language Pathology*, 28(4), 1571–1581. https://doi.org/10.1044/2019_AJSLP-19-0089
- Perrone-Bertolotti, M., Rapin, L., Lachaux, J.P., et al. (2017). What is that Little Voice Inside My Head? Inner Speech Phenomenology, its Role in Cognitive Performance, and Its Relation to Self-Monitoring. *Behavioural Brain Research*, 261, 220–239. <https://doi.org/10.1016/j.bbr.2013.12.034>.

Іншим стилем, який відповідає державним стандартам є ДСТУ15.
(За [вимогами 2015 року](#))

Книга

1. Каліщук С.М. *Ресурсна матриця психолога-консультанта у подіях війни* : монографія. Київ: МайстерКниг, 2022. 112 с.
2. *Психологічна резильєнтність особистості в умовах війни: колективна монографія* / авт. кол.: Ю.Ю. Чистовська [та ін.]; за заг. ред. Ю.Ю. Чистовської, О.В. Куліш Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2024. 168 с.
3. Столярчук О.А. *Життєві кризи особистості : психологічний путівник* : навч. Посіб. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 126 с.

Стаття у періодичному науковому виданні (збірнику наукових праць чи журналі)

4. Каліщук С.М. Суб'єктивно-феноменологічна діагностика & психотехнічний протокол вивільнення ресурсів особистості. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Психологія*. 2022. Вип. 33 (72). №4. С. 23–30.
5. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Савченко Ю.Ю., Антипін Є.Б. Особистісна криза як предиктор посттравматичного стресового розладу студентської молоді. *Перспективи та інновації науки. Серія Педагогіка. Психологія. Медицина*. 2024. №11(45). С. 1605-1616.

Тези у збірнику конференцій

6. Старков Д.Ю., Доронін А.В., Третяк Ю.А. Модель психологічної реабілітації посттравматичних розладів з опорою на менталізацію. *Психологічний супровід до, під час та після війни: дослідження та ділення досвідом: матеріали Міжнар. Наук.-практ. Конф. (Львів, 14 жовтня 2022 р.)*. Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2022. С. 10-12.
7. Власенко І.А. Психологічна допомога дружинам військовослужбовців в умовах воєнного часу. *Соціально-психологічна підтримка особистості в умовах суспільних трансформацій: збірник тез наукових доповідей Міжнар. Наук.-практ. Онлайн-конф. (Київ, 8 жовтня 2024 р.)*. Київ: Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, 2024. С. 22–23.

Дисертація

8. Шинкарьова Л.В. Особистісний адаптаційний потенціал дружин учасників бойових дій: дис... д-ра філософії за спец. 053 Психологія. Київ, 2025. 266 с.

Автореферат дисертації

9. Шахов В.В. Соціально-психологічні чинники становлення професійної самосвідомості майбутніх практичних психологів : автореф. Дис. На здобуття наук. Ступеня канд. Психол. Наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2024. 22 с.

Електронний ресурс

10. Зливков В.Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях [Електронний ресурс] / В.Л. Зливков, С.О. Лукомська, О.В. Федан. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/77241343.pdf> (дата звернення 27.06.2025).

Іноземні джерела

11. Branch, S., Ramsay, S., & Barker, M. (2008). The bullied boss: A conceptual exploration of upwards bullying. In A. Glendon, B. M. Thompson & B. Myers (Eds.), *Advances in organisational psychology* (pp. 93–112). Retrieved from <http://www.informit.com.au/humanities.html> (eng).
12. Rogers C. R. (2011). *On Becoming a Person : A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston : Houghton Mifflin. 533 p. (eng)
13. Stoliarchuk, O., Liang, K., Khrypko, S., Ishchuk, O., Serhieinkova, O., Kalishchuk, S., & Divchuk, T. (2023). Bridging Education and Sustainable Development: Assessing Future Psychologists' Perspectives. *European Journal of Sustainable Development*, 12(3). P. 307–320 (eng).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти*, розроблені Міністерством освіти і науки України та Міністерством цифрової трансформації України від 29.04.2025.
- Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт із психології.* (2022). Уклад.: В.В. Горбунова, К.П. Гавриловська, І.С. Загурська, Л.О. Котлова, Н.М. Шикірава. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 52.
- Музика О.Л. (2009). *Курсові роботи з психології*. Київ: Освіта України, 104.
- Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій.* (2017). Наказ МОН України Про затвердження Вимог до оформлення дисертації, № 40.
- Політика використання штучного інтелекту в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка.* Наказ № 680 від 30.10.2025. Режим доступу: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty_grinchenko_university/rozdil_7/Polityka_AI.pdf
- Каліщук С.М., Власенко І.А. (2025). Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт: спеціальність 053 Психологія; освітній рівень – перший (бакалаврський); освітня програма 053.00.03 Психологія бізнесу та управління. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

ДОДАТКИ**Додаток А**

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА**

**Факультет психології та спеціальної освіти
Кафедра психології особистості та соціальних практик**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

«магістр»

ТЕМА

Студент(ка): _____
(ПІБ)

Курс (група): _____

Науковий керівник:

(Наукова ступінь, наукове звання, посада)

(ПІБ)

Роботу допущено до захисту рішенням
кафедри від « » 202 р., протокол №
Завідувач кафедри С.М. КАЛІЩУК

Київ – 2027

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	=
ВСТУП	=
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ КРИЗИ	=
1.1. Екзистенційна криза: визначення, ознаки, психологічні механізми	=
1.2. Психологічні особливості переживання екзистенційної кризи	=
1.3. Екзистенційні потреби та мотиваційна сфера особистості в умовах вимушеної міграції	=
1.4. Арт-терапія як метод підтримки під час екзистенційної кризи	=
Висновки до першого розділу	=
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕЖИВАННЯ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ КРИЗИ УКРАЇНСЬКИМИ БІЖЕНЦЯМИ	=
2.1. Опис вибірки та використаних методик, обґрунтування використання психодіагностичних матеріалів	=
2.2. Статистичний аналіз та узагальнення отриманих результатів емпіричного дослідження	=
Висновки до другого розділу	=
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	=
3.1. Опис, підготовка та проведення арт-терапевтичної програми	=

3.2. Короткий аналіз продуктів діяльності під час програми та контрольне тестування після завершення програми	=
Висновки до третього розділу	=
ВИСНОВКИ	=
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	=
ДОДАТКИ	=

ЗРАЗОК АНОТАЦІЇ

АНОТАЦІЯ

ПІБ магістранта
ПІБ керівника,
науковий ступінь,
вчене звання

**ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЖІНОК В СИТУАЦІЇ МИМОВІЛЬНОГО
ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ**

Актуальність дослідження. Наразі все більшого значення набувають соціально-психологічні фактори впливу на особистість, той діапазон соціальних контактів і ролей, який вона підтримує. Важливу роль у житті жінки відіграє включення у роль матері, яке починається з підтвердження факту вагітності. За рахунок фізичної єдності матері та дитини під час її виношування у жінки поступово формується психологічна готовність до реалізації батьківської функції, а роль матері інтегрується у її Я-концепцію. Перебіг процесу виношування дитини впливає на психоемоційний стан жінки та її комунікацію. Водночас, потужним викликом психологічному добробуту майбутньої матері є ситуація мимовільного переривання вагітності. Близько 20% всіх вагітностей на ранніх термінах перериваються викиднями. Це травматичний досвід, про який часто замовчують і стигматизують у суспільстві. Більшість жінок, дізнавшись про свою вагітність, хочуть виносити та народити здорову дитину. Відтак, якщо відбувається мимовільне переривання вагітності, воно провокує потужні кризові переживання жінки, яка знаходиться в епіцентрі цих життєвих випробувань.

Дослідженням питання психічних реакцій жінок на складності виношування дитини займалися такі науковці, як О.Г. Антонова, Н. Бернард, І.В. Ващенко, А.П. Гольдштейн, С.С. Занюк, К.С. Максименко, М.В. Папуча та інші. Напрацювання цих вчених підтверджують вплив ситуації мимовільного переривання вагітності як предиктора потужного кризового стану для жінки. Загалом ця ситуація є перевіркою її життєстійкості. Разом з тим, ймовірність дестабілізації психічного стану жінки є дуже високою. Відповідно, їй необхідна психологічна допомога, яка позитивно вплине на відновлення резильєнтності, особистісного добробуту та гармонійних взаємин з оточенням. Таким чином, потреба забезпечення ресурсного стану жінки в ситуації мимовільного переривання вагітності зумовлює важливість та актуальність обраної тематики.

Метою роботи є дослідження особливостей переживання жінками ситуації мимовільного переривання вагітності та розроблення й апробація програми їхньої психологічної підтримки.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми когнітивних, емоційних і поведінкових реакцій жінки внаслідок мимовільного переривання вагітності.
2. Емпірично дослідити чинники та прояви переживання жінками ситуації мимовільного переривання вагітності.
3. Розробити й апробувати програму психологічної підтримки жінок з кризовими переживаннями ситуації мимовільного переривання вагітності.

Шляхи реалізації мети та завдань дослідження: теоретичні методи (аналіз, систематизація, узагальнення змісту наукових джерел з проблематики дослідження);

емпіричні методи (спостереження, опитування, тестування, контент-аналіз); кількісний та якісний аналіз отриманих даних; розроблення й апробація програми психологічної підтримки.

Ключові слова: материнство, мимовільна втрата вагітності, викидень, криза втрати дитини, психологічна допомога.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студента

_____ групи
Факультету психології та спеціальної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

_____ *(назва роботи)*
заявлену на здобуття освітнього ступеня магістра за напрямом
підготовки С4 «Психологія»

Доцільність та відповідність кваліфікаційної роботи актуальним запитам сучасності

Якість розробки кваліфікаційної роботи, рівень самостійності та творчості досліджень і розробок, позитивні сторони досягнення

Практична цінність кваліфікаційної роботи

Недоліки (зміст, оформлення, коректність викладу тощо)

Загальні висновки та оцінка

Рецензент (підпис)

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(вчений ступінь, вчене
звання, посада, місце
роботи) М.П.

«_____» _____ 20 ____ р.

Підпис зовнішньої рецензії завіряється за місцем роботи

Додаток Е

Шаблон відгуку

ВІДГУК

наукового керівника на кваліфікаційну
роботу студента групи
Факультету психології та спеціальної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

«..... назва роботи..... »,
заявлену на здобуття освітнього ступеня магістра за напрямом
підготовки С4 «Психологія»

У відгуку керівника наукової роботи слід відзначити:

Відповідність теми кваліфікаційної роботи актуальним запитам сучасності.

Відповідність змісту роботи обраній темі.

Рівень повноти розробки завдань роботи.

Рівень професійної підготовки студента, його здатність до самостійної роботи.

Логічність, послідовність, аргументованість викладу матеріалу, вміння робити висновки.

Характеристику студента під час роботи над кваліфікаційною роботою (дисциплінованість, творчість, наполегливість, підготовленість, своєчасність виконання завдання тощо).

Відповідність дослідження вимогам, що ставляться до такого типу робіт.

Науковий керівник
(Науковий ступінь, вчене звання)

підпис
(прізвище та ініціали)

« » 202 р

Зразки наукових мовних кліше

Формулювання актуальності дослідження теми	– Проблема /назване явище заслуговує на особливу увагу серед науковців... – Проблема є актуальною на сучасному етапі розвитку психологічної науки... – Проблема належить до найактуальніших... – Проблема давно є на часі... – Проблема є актуальною... – Проблема є дискусійною... – Проблема є не досить розробленою... – Проблема є мало розробленою / недослідженою... – Проблема є цілком на часі... – Проблема заслуговує на особливу увагу... – Проблема не була об'єктом спеціального вивчення... – Проблема перебуває у центрі уваги... – Проблема посідає важливе місце... – Проблема фрагментарно висвітлювалася в.. – Проблема цілком є не вирішеною... – Уважного ставлення дослідників та практиків психологічної спільноти останнім часом вимагає питання...
Опису історії та сучасного стану дослідження проблеми	– ·Прийнято вважати, що... – ·Загальновідомо, що... – ·На думку (кого?)... – ·Згідно з поглядами (кого?)... – ·Як вважають (вважає)... – ·Наявні погляди щодо цього питання можна класифікувати так... – ·Дослідженням цієї проблеми у різні часи / періоди займалися... – ·Цих поглядів дотримуються (дотримується)... – ·Початок тенденції саме такого вивчення поклав... – ·Проблема потрапляла у фокус вивчення таких дослідників, як ... – ·Нову концепцію (ідею, теорію) розробили...

Формулювання мети	– ·Метою є встановити (встановлення)... – ·Метою є визначити (визначення)... – ·Мета полягає у порівнянні... – ·У роботі вивчаються / виявляються / з'ясовуються... – ·Мета дослідження – проаналізувати / описати / схарактеризувати / виявити / порівняти / узагальнити / систематизувати... – ·Метою дослідження є ...
Для переходу до завдань	– ·Поставлена / сформульована мета вимагає /передбачає розв'язання цілої низки конкретних завдань, а саме:... – ·Відповідно до мети визначено такі завдання: ... – ·Для реалізації мети поставлено такі завдання... – ·Мета зумовила конкретні завдання, а саме:...
Для формулювання завдань	– Проаналізувати (методику, закономірності, тенденції, проблеми, роль, можливості, реалії та перспективи)... – виявити закономірності... – дослідити особливості... – встановити (закономірності, тенденції, принципи, системні ознаки, параметри)... – класифікувати... – описати (особливості, проблеми, параметри, ознаки, структуру, співвіднесеність, зв'язок, аспекти, засади, тенденції)... – обґрунтувати (теорію, тезу, погляди науковців на..., концепцію, перспективи, систему, шляхи розв'язання проблеми)... – узагальнити (досвід, висновки, результати попередніх досліджень, результати експерименту, експериментальні дані, статистичні дані, матеріали дослідження)... – розглянути (проблеми, особливості, параметри, ознаки, структуру, зв'язок, сутність, основні принципи, засади, характер, аспекти, механізми)... – з'ясувати (причини, сутність, особливості, умови, характер, природу й структуру, місце й роль, основні принципи, параметри, закономірності, походження)... – порівняти (позиції, результати, погляди, параметри, різні підходи, наукові концепції, якості, ознаки, функції, дефініції)... – охарактеризувати (сутність, сучасний стан, значення, механізм, основні напрямки,

	особливості, передумови, якості, причини, принципи)... – простежити (процес, логіку, факти, причини, можливості, умови)... – запропонувати (нові підходи, шляхи розв’язання проблеми, класифікацію, рекомендації, нові методики дослідження)... – сформулювати (закони, принципи, завдання, правила, висновки, рекомендації щодо, позицію щодо)... – · навести (загальну характеристику, вагомий статистичний матеріал, відомості, характеристики, класифікації, типології)
Перехід до основного викладу матеріалу	– ·Є підстави вважати... – ·Перевіримо запропоноване припущення... – ·Однією з найважливіших особливостей досліджуваного об’єкта є... – ·Зібраний і проаналізований фактичний матеріал дозволяє проілюструвати певні спостереження... – ·Матеріали проведеної аналітичної роботи дають змогу згрупувати /узагальнити / уточнити /конкретизувати / класифікувати /провести нову таксономію... – ·Вдалося зафіксувати /з’ясувати /простежити певні закономірності...
Логічні переходи від одного аспекту до іншого	– ·Як було сказано (показано, зауважено, зазначено, встановлено, виявлено, з’ясовано)... – ·Як свідчать дані (результати)... – ·Як вже згадувалося раніше /наголошувалося вище/ раніше... – ·Вище йшлося про... – ·Згідно з цим... – ·Відповідно до цього... – ·У зв’язку з цим... – · У зв’язку з наведеним вище... – ·Далі з’ясуємо... – ·У такий же спосіб знаходить свій вияв...

Доповнення або уточнення інформації	— ·також... — ·при чому... — ·при тому... — ·разом з тим... — ·крім того... — ·більше того... — ·до речі... — ·між іншим... — ·головним чином... — ·особливо... — ·точніше... — ·маємо на увазі... — ·по суті... — ·втім... — ·(у)все-таки... — ·тим більше, що... — ·зокрема... — ·тобто... — ·а саме...
Порівняння протиставлення абр	— однак... — ·проте... — ·але... — ·так само... — ·так само, як і... — ·не лише..., але й... — ·порівняно з... — ·на противагу (чому?)... — ·навпаки... — ·аналогічно (до чого?)... — ·таким же чином... — ·з одного боку..., з іншого боку... — ·одночас... — ·разом із тим... — ·тим більше, що...

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

С.М. Каліщук
О.А. Столярчук
Т.П. Цюман

**МЕТОДИЧНИЙ АЛГОРИТМ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**
для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності С4 Психологія

**освітня програма 2.С4.00.02 ЕКСТРЕМАЛЬНА ТА КРИЗОВА
ПСИХОЛОГІЯ**
освітня програма 2.С4.00.03 СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Рецензент *В.П. Кутішенко*
Відповідальний за випуск *Т.П. Цюман*